

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kateřina Vacková

POSTAVENÍ INSOLVENČNÍHO SPRÁVCE V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra občanského práva

24. listopadu 2013

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 24.11.2013

Kateřina Vacková

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. Petru Smolíkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při konzultacích ohledně diplomové práce a dále mé přítelkyni Kláře Sakařové a otci Milanu Vackovi za přínosné rady z praxe.

Obsah

Úvod.....	6
1 Osoba insolvenčního správce	8
1.1 Podmínky pro vznik funkce insolvenčního správce.....	8
1.1.1 Bezúhonnost.....	10
1.1.2 Zkoušky insolvenčního správce.....	11
1.2 Pozastavení, zánik a zrušení práva vykonávat činnost insolvenčního správce	12
1.3 Dohled nad insolvenčním správcem	14
2 Výkon funkce insolvenčního správce.....	16
2.1 Ustanovení do funkce a změna insolvenčního správce.....	17
2.2 Vyloučení, odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce	18
3 Zvláštní druhy insolvenčních správců	20
3.1 Předběžný správce.....	20
3.2 Zástupce insolvenčního správce.....	20
3.3 Oddělený insolvenční správce.....	21
3.4 Zvláštní insolvenční správce	22
3.5 Hostující insolvenční správce	22
4 Obecná a zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce	23
4.1 Obecná práva a povinnosti insolvenčního správce	23
4.1.1 Incidenční spory.....	23
4.1.2 Přezkum a popírání přihlášených pohledávek	25
4.1.3 Zjišťování a soupis majetkové podstaty	29
4.2 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při jednotlivých způsobech řešení úpadku	33
4.2.1 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při konkursu.....	33
4.2.2 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při reorganizaci.....	39
4.2.3 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při úpadku finančních institucí	41
4.2.4 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při oddlužení.....	42
5 Odpovědnost insolvenčního správce	45
6 Odměna a náhrada hotových výdajů	48
Závěr	53

Seznam zkratek	54
Seznam použité literatury a pramenů.....	55
Abstrakt.....	58
Postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení.....	58
Klíčová slova v českém jazyce	58
The abstract.....	59
Position on insolvency administrator under insolvency law	59
Keywords in english language	59

Úvod

Jako téma své závěrečné diplomové práci jsem si zvolila „Postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení“. Téma jsem si vybrala, jelikož si myslím, že se jedná o velice aktuální problematiku a to z toho důvodu, že se insolvence v dnešní době dotýká velkého množství ať už fyzických nebo právnických osob. I já mám ve svém okruhu mnoho lidí, kteří se s insolvencí a to především ve formě oddlužení již setkali. Vysvětluji si to zejména snahou některých lidí dosáhnout životní úrovně, která není v jejich finančních možnostech. To pak vede k jejich nadměrnému zadlužování u velkého množství bankovních nebo nebankovních institucí. Tyto prostředky, které podléhají vysokému zúročení, posléze nejsou schopni splácet a insolvence je pro ně mnohdy jediným řešením, jak se dluhů zbavit.

Diplomová práce přináší pohled na insolvenční řízení z pohledu insolvenčního správce a je zpracována s ohledem na novely, které jsou důležité zejména pro vznik funkce a odměňování insolvenčního správce.

Insolvenční zákon je v České republice účinný od 1.1.2008, jedná se stále o úpravu, jejíž problematika není vysvětlena kompletně a proto ve své práci vycházím i z četné judikatury, která je k dispozici.

Diplomovou práci jsem rozdělila do šesti kapitol. První kapitolu jsem věnovala osobě insolvenčního správce, zejména podmínkám pro vznik jeho funkce, kdy jsem detailně rozebrala problematiku bezúhonnosti a zkoušek insolvenčního správce a dále druhy ukončení činnosti, to vše s ohledem na důležitou novelu zákona o insolvenčních správcích.

V druhé kapitole se zaměřuji na výkon funkce insolvenčního správce, kdy se jedná o jeho ustanovení do funkce, změnu, odvolání, vyloučení a zproštění funkce.

Vzhledem k tomu, že naše právní úprava zakotvuje hned několik druhů insolvenčních správců, bylo nutné vyčlenit jim samostatnou kapitolu, a to třetí. Pořadí jednotlivých druhů insolvenčních správců jsem zpracovala s ohledem na jejich pořadí v insolvenčním zákoně a v zákoně o insolvenčních správcích.

Hlavní a nejrozsáhlejší problematiku týkající se mé diplomové práce jsem zařadila pod čtvrtou kapitolu s názvem „Obecná a zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce“. Nejprve se věnuji obecným právům a povinnostem, rozčleněným do podkapitol týkajících se incidenčních sporů, přezkumu a popírání přihlášených pohledávek i zjišťování a soupisu majetkové podstaty. Na to jsem navázala podkapitolou o zvláštních právech a povinnostech insolvenčního správce při jednotlivých způsobech řešení úpadku (konkurs, reorganizace, úpadek finančních institucí a oddlužení).

V předposlední kapitole se zaměřuji na insolvenčního správce a jeho odpovědnost za škodu či jinou újmu z hlediska insolvenčního zákona, ale i jeho odpovědnost správněprávní a trestněprávní.

Poslední, šestá kapitola je s ohledem na novelizované znění zákonné úpravy věnována odměně a náhradě hotových výdajů insolvenčního správce.

Cílem této práce není jen insolvenční řízení z pohledu jednoho z nejdůležitějších účastníků, ale i seznámení se s aktuální právní úpravou a judikaturou. U některých kapitol vyslovuji i svůj vlastní názor na danou problematiku.

Při psaní používám metodu logického výkladu, především důkaz opaku a dále i metodu srovnávací a popisnou.

V diplomové práci jsou uvedeny právní předpisy účinné k datu 1.10.2013.

1 Osoba insolvenčního správce

1.1 Podmínky pro vznik funkce insolvenčního správce

Dne 1.8.2013 nabyl účinnosti zákon č. 185/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích (dále též „ZoIS“), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění pozdějších předpisů (dále též „InsZ“) a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a současně vyhláška č. 197/2013 Sb., kterou se mění vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců (dále též „IS“), ve znění pozdějších předpisů.

Dle § 2 odst. 1 a 2 ZoIS se insolvenčním správcem může stát fyzická osoba, veřejná obchodní společnost, zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a jsou založeny dle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a dle tohoto práva jsou oprávněny vykonávat činnost insolvenčního správce.

Oprávnění k výkonu činnosti insolvenčního správce vzniká dnem nabytí právní moci povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce, přičemž po nabytí právní moci povolení k výkonu činnosti je IS zapsán do seznamu insolvenčních správců, který je veden Ministerstvem spravedlnosti ČR.¹

V ustanoveních § 4 a násl. ZoIS se pojednává o přesném vymezení podmínek potřebných k vydání povolení nebo zvláštního povolení k výkonu činnosti insolvenčního správce. Pokud se jedná o návrh fyzické osoby, musí tento obsahovat obecné identifikační údaje navrhovatele, jako jsou: jméno, příjmení, trvalý pobyt, státní občanství, místo narození, rodné číslo², označení adresy, která bude sídlem navrhovatele a evidenční číslo osvědčení o vykonání zkoušky nebo zvláštní zkoušky

¹ § 16 a násl. ZoIS

² Pokud uchazeč nemá rodné číslo, uvede datum narození.

insolvenčního správce. Navrhovatel musí mít plnou způsobilost k právním úkonům. Vedle obecných náležitostí musí být dále k návrhu připojeny následující dokumenty:

- a) doklad o vzdělání na vysoké škole v členském státě EU nebo doklad členského státu o uznání vysokoškolského vzdělání magisterského studijního programu
- b) doklad o bezúhonnosti, kterým je myšlen výpis z evidence rejstříku trestů nebo obdobné evidence vydaný jinými státy, v nichž se v posledních 3 letech navrhovatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce; tento doklad nesmí být starší 90 dnů
- c) doklad o zaplacení správního poplatku ministerstvu k zápisu do seznamu ve výši 5.000,- Kč³
- d) smlouva o pojištění odpovědnosti za škodu uzavřená na náklad navrhovatele dle § 6 odst. 1 písm. f) ZoIS
- e) doklad o tom, že navrhovatel vykonával alespoň 3 roky odbornou praxi v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce a to především v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku
- f) doklad o vykonání zkoušky insolvenčního správce

Advokát, notář, daňový poradce či auditor musí k návrhu navíc připojit potvrzení příslušné komory o jeho členství v komoře.

Jestliže žádá fyzická osoba o povolení výkonu funkce zvláštního IS, je navíc nutné, aby k návrhu přiložila ověřenou kopii dokladu o bezpečnostní způsobilosti fyzické osoby nebo osvědčení fyzické osoby.

U návrhu veřejné obchodní společnosti, zahraniční obchodní společnosti nebo zahraničního sdružení je nutné kromě obecných náležitostí, jako jsou: obchodní firma, sídlo, identifikační číslo, označení společníka resp. společníků, jednací číslo povolení

³ Pokud nebude přiložen doklad o zaplacení poplatku, bude správní řízení přerušeno a uchazeč bude vyzván k jeho zaplacení v dodatečné lhůtě. Pokud ani poté navrhovatel poplatek neuhradí, bude řízení zastaveno.

resp. zvláštního povolení ohlášeného společníka, připojit prohlášení ohlášeného společníka resp. společníků, že bude vykonávat činnost IS dle § 3 odst. 1 nebo činnost IS dlužníka dle § 3 odst. 2 pouze v rámci právnické osoby. Dále musí k návrhu připojit smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, kterou právnická osoba uzavřela na své vlastní náklady. Poměrně novou podmínkou u právnických osob je doložení bezúhonnosti výpisem z evidence rejstříku trestů. U zvláštního povolení je nutné, aby právnická osoba měla ohlášeného společníka, jemuž bylo vydáno zvláštní povolení.

1.1.1 Bezúhonnost

Jak již bylo popsáno výše, jednou ze základních podmínek pro výkon funkce insolvenčního správce je bezúhonnost. ZoIS vymezuje tuto podmínku negativně v § 7 a to tak, že bezúhonnost nesplňuje fyzická osoba:

- a) která byla pravomocně odsouzena za trestný čin⁴ spáchaný v souvislosti s výkonem funkce IS nebo která byla pravomocně odsouzena za jiný trestný čin, pokud tato trestná činnost ohrožuje důvěru v řádný výkon funkce IS, pokud se na ni nehledí, jakoby nebyla odsouzena
- b) které insolvenční soud v posledních pěti letech před podáním návrhu zamítl žádost o prominutí zbytku jejích dluhů
- c) o jejímž úpadku bylo v insolvenčním řízení pravomocně rozhodnuto
- d) která byla v posledních 5 letech statutárním orgánem, resp. jeho členem, právnické osoby, o jejímž úpadku bylo v insolvenčním řízení pravomocně rozhodnuto
- e) pro kterou dosud trvá překážka výkonu funkce statutárního orgánu, resp. jeho člena nebo jiného orgánu právnické osoby, která je podnikatelem
- f) které bylo v posledních pěti letech před podáním návrhu zrušeno povolení nebo zvláštní povolení postupem podle § 13 odst. 2 ZoIS nebo které zaniklo právo na základě rozhodnutí dle § 34 ZoIS, nebo
- g) která byla v posledních pěti letech ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční společnosti, jestliže bylo v této společnosti

⁴ Nyní postačí spáchaní nedbalostního trestného činu, zatímco v dřívější úpravě bylo nutné spáchat úmyslný trestný čin.

zrušeno povolení nebo zvláštní povolení postupem podle § 13 odst. 2 ZoIS nebo jí zaniklo právo na základě rozhodnutí podle § 34 ZoIS.

Zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se promítlo i do insolvenčního práva. V souvislosti s bezúhonností je stanoveno, že tuto podmínku nespĺňuje právnická osoba, která byla pravomocně odsouzena za trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem funkce IS nebo která byla pravomocně odsouzena za jiný úmyslný trestný čin, pokud tato trestná činnost ohrožuje důvěru v řádný výkon funkce IS, pokud se na ni nehledí jako by nebyla odsouzena, nebo které bylo v posledních pěti letech před podáním návrhu zrušeno povolení nebo zvláštní povolení postupem dle § 13 odst. 2 ZoIS nebo které zaniklo právo na základě rozhodnutí podle § 34 ZoIS.

1.1.2 Zkoušky insolvenčního správce

Zkoušky insolvenčních správců organizuje Ministerstvo spravedlnosti ČR a můžeme je rozdělit na „základní“ a zvláštní.⁵ Před přípuštěním uchazeče ke zkoušce je nutné, aby tento uhradil správní poplatek ve výši 5.000,- Kč v případě základní nebo 3.000,- Kč v případě zvláštní zkoušky, přičemž je uchazeč povinen ke své žádosti přiložit doklad o zaplacení poplatku, jinak se k podané žádosti nepřihlíží.⁶

Uchazeči je umožněno vykonat zkoušku do 6 měsíců od doručení písemné žádosti o její vykonání.

Pokud uchazeč u zkoušky neuspěje, může do 30 dnů ode dne jejího konání písemně požádat ministerstvo spravedlnosti, aby mu umožnilo její opakování. Ministerstvo umožní opakování zkoušky žadateli, který uhradí ministerstvu správní poplatek ve výši 7.000,- Kč a to nejdříve po uplynutí šesti měsíců ode dne konání neúspěšné zkoušky. Zkoušku lze opakovat pouze dvakrát. Ten, kdo při zkoušce neuspěl a ani nepodal ve výše zmíněné lhůtě žádost o opakování, nebo ten, kdo při zkoušce

⁵ Dřívější úprava zahrnovala i rozdílové zkoušky, které jsou nyní zcela zrušeny.

⁶ Uchazeč, který podal žádost před 1.8.2013 bude i nadále prokazovat uhrazení poplatku předložením dokladu o zaplacení nejpozději před zahájením písemné části zkoušky.

neuspěl ani při druhém opakování, může podat novou žádost až po uplynutí 3 let ode dne konání zkoušky, při které naposled neuspěl.

Fyzické osoby, které podaly písemnou žádost o vykonání zkoušky do 1.8.2013, nemusí splňovat podmínku odborné praxe a mohou vykonat zkoušku a navrhnout vydání povolení vykonávat činnost insolvenčního správce bez prokázání odborné praxe. Nynějším insolvenčním správcům nebude zrušeno povolení z důvodů nesplnění podmínky praxe.

Úspěšným uchazečům je ministerstvem zasláno Osvědčení o vykonání zkoušky insolvenčního správce nebo zvláštní zkoušky insolvenčního správce.

Úspěšný uchazeč je zapsán do seznamu insolvenčních správců, který je součástí insolvenčního rejstříku. Ke dni 1.10.2013 je v seznamu zapsáno 457 insolvenčních správců, zatímco v porovnání s rokem 2010 jich bylo zapsáno pouze 200.

Vedle zkoušky základní existuje i zkouška zvláštní. Tuto zvláštní zkoušku může vykonat pouze fyzická osoba, která prokáže, že vykonala základní zkoušku a uhradila již výše zmíněný poplatek. IS se složenou zvláštní zkouškou může vykonávat tuto činnost u dlužníka, který je finanční institucí, obchodníkem s cennými papíry, centrálním deponitářem, provozovatelem vypořádacího systému, organizátorem trhu s investičními nástroji, investiční společností, fondem nebo penzijním fondem, anebo dlužníkem, u něhož je přípustná reorganizace.

1.2 Pozastavení, zánik a zrušení práva vykonávat činnost insolvenčního správce

V dnešní právní úpravě existují tři instituty, jak může insolvenční správce přijít o své oprávnění vykonávat svou funkci a to:

- a) pozastavení práva
- b) zánik práva
- c) zrušení povolení

K pozastavení oprávnění může dojít přímo ze zákona nebo rozhodnutím ministerstva. I v této oblasti se promítla novela zmíněná v kapitole 1.1. Zákonné důvody pozastavení jsou vypočteny v § 9 odst. 1 ZoIS⁷, přičemž novým důvodem k pozastavení je okolnost, že IS nastoupil výkon ústavního ochranného léčení nebo výkon zabezpečovací detence, popřípadě mu byl uložen trest zákazu činnosti, v jehož důsledku nemůže insolvenční správce činnost vykonávat. Rozhodným dnem pak je den, kdy nabylo právní moci příslušné rozhodnutí o zákazu činnosti. Pozastavení činnosti zaniká dnem, kdy pominula okolnost, která byla důvodem k pozastavení. Druhým způsobem jak může dojít k pozastavení činnosti je rozhodnutí ministerstva, které vydá toto rozhodnutí správci, proti kterému je vedeno trestní stíhání pro trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti nebo za jiný úmyslný trestný čin, pokud tato trestná činnost ohrožuje důvěru v řádný výkon funkce, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí. Bude – li správci za uvedený trestný čin uložen trest, ochranné léčení nebo zabezpečovací detence, pozastavení práva správci končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí o zrušení povolení vykonávat činnost. Dalším důvodem pro rozhodnutí ministerstva k pozastavení činnosti je insolvenční řízení, ve kterém se řeší úpadek nebo hrozící úpadek správce, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí. Bude – li rozhodnuto o úpadku správce, pozastavení práva vykonávat činnost mu končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí ministerstva o zrušení povolení vykonávat činnost správce. Posledním důvodem k pozastavení činnosti insolvenčního správce z moci úřední je zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům, a to nejdéle do dne nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí. V den vydání rozhodnutí ministerstvo uveřejní údaj o pozastavení v seznamu insolvenčních správců. Po dobu pozastavení práva sice nesmí správce vykonávat činnost⁸, avšak jeho povinnost být pojištěn na základě smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu tímto není dotčena.⁹

⁷ Dle usnesení nejvyššího soudu ČR ze dne 1.6.2011, sp. zn. 3 VSPH 237/2011, skutečnost, že insolvenčnímu správci byla pozastavena činnost ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích není sama o sobě důvodem pro jeho odvolání z funkce ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

⁸ Insolvenční správce může vykonávat činnost, ale pouze jako ohlášený společník, pakliže se jedná o pozastavení z důvodu vymezeném v § 9 odst. 1 písm. d) ZoIS.

⁹ Správce nemá povinnost k pojištění odpovědnosti za škodu pouze u pozastavení z důvodu stanoveného v § 9 odst. 1 písm. d) ZoIS.

Důvody k zániku práva vykonávat činnost insolvenčního správce jsou taxativně vypočteny v § 12 odst. 1 písm. a) až f) ZoIS. Novinkou je zánik oprávnění uplynutím pěti let ode dne nabytí právní moci povolení vykonávat činnost správce, nebyla-li platnost povolení prodloužena. Stejná lhůta platí i pro zvláštní povolení.

Ministerstvo spravedlnosti má možnost zrušit povolení resp. zvláštní povolení správci, který nesplňuje některou z podmínek uvedených v § 6 odst. 1 a 2 nebo v § 8 odst. 1 a 2 ZoIS a dále pokud jím byla opakovaně udělena sankce dle § 36b ZoIS¹⁰, nebo opakovaná sankce udělená soudem. Ministerstvo přitom přihlíží k povaze porušených povinností, počtu a charakteru udělených sankcí a době, která mezi jednotlivými porušeními uplynula.

Insolvenční správce má vůči ministerstvu povinnost informovat ho o všech skutečnostech, které mohou vést k pozastavení, zániku nebo zrušení oprávnění, a to neprodleně, nejpozději však do 15 dnů ode dne, kdy nastala rozhodná skutečnost.

1.3 Dohled nad insolvenčním správcem

Ministerstvo spravedlnosti vykonává dohled nad insolvenčním správcem zejména tím, že:

- a) dohlíží, zda správce splňuje podmínky pro výkon činnosti a plní povinnosti stanovené zákonem
- b) zjišťuje, zda údaje poskytnuté správcem odpovídají skutečnosti
- c) prověřuje skutečnosti, které mohou vést ke zrušení povolení či k udělení sankce.

Soudy a jiné orgány zasílají Ministerstvu spravedlnosti bezodkladně opisy všech rozhodnutí ve věcech, které mají vliv na výkon funkce insolvenčního správce. Ministerstvo je dále oprávněno nahlížet do těch částí soudních nebo jiných spisů, které mohou mít vliv na posouzení práva vykonávat činnost insolvenčního správce. Pokud se

¹⁰ Insolvenční správce se dopustí správního deliktu.

Ministerstvo domnívá, že existuje předpoklad pro zrušení povolení podle § 13 odst. 1, může si vyžádat výpis z evidence Rejstříku trestů daného insolvenčního správce.

V průběhu insolvenčního řízení vykonávají nad insolvenčním správcem dohled i věřitelé. Při konání první schůze věřitelů, která následuje po přezkumném jednání je povinným bodem programu také hlasování o osobě insolvenčního správce. Věřitelé se mohou usnést, že soudem stanoveného insolvenčního správce odvolávají a zároveň ustanoví do funkce nového. Podmínkou pro přijetí tohoto usnesení je nadpoloviční souhlas většiny všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaný dle výše jejich pohledávek, s výjimkou pohledávek popřených insolvenčním správcem co do pravosti či výše, pohledávek podmíněných a pohledávek dosud nezjištěných, ledaže by jejich věřitelům schůze věřitelů nebo insolvenční soud přiznal hlasovací právo. Přijaté usnesení poté musí potvrdit insolvenční soud, který může rozhodnout negativně. Avšak v praxi se negativní rozhodnutí příliš často neobjevují.

2 Výkon funkce insolvenčního správce

Dle § 36 odst. 1 je správce při výkonu funkce povinen postupovat svědomitě a s odbornou péčí; vyvinout veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě požadovat, aby věřitelé byli uspokojeni v co nejvyšší míře; dát přednost společnému zájmu věřitelů před vlastními zájmy i před zájmy jiných osob. Dále je povinen poskytovat věřitelům součinnost, zejména účastnit se na žádost věřitelského orgánu jeho jednání a nejméně jednou za tři měsíce předkládat věřitelskému orgánu a soudu písemnou zprávu o stavu insolvenčního řízení.

Činnost insolvenčního správce není podnikáním ve smyslu obchodního zákoníku.

Pokud správce porušuje své povinnosti lze mu uložit pořádkovou pokutu, i opakovaně, až do výše 200.000,- Kč, popřípadě ho lze i zprostit funkce.

IS jedná svým jménem na účet dlužníka, pokud na něho přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou. Majetková podstata nemá právní subjektivitu a proto za ni jedná správce. IS může pověřit svého zaměstnance i zaměstnance dlužníka, aby za něho jednal, avšak dané pověření ho nezbavuje odpovědnosti za škodu či jinou újmu.

IS je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých zvláštní předpis stanoví povinnost mlčenlivosti, pokud se o nich dozví při výkonu své funkce, a to i po jejím skončení. Jedná se například o obchodní tajemství dlužníkovy podniku. Této mlčenlivosti jej může zprostit ten, v jehož zájmu ji má nebo insolvenční soud. Proti rozhodnutí soudu o zproštění povinnosti mlčenlivosti IS není odvolání přípustné, jelikož se jedná o dohlédací činnost soudu.

2.1 Ustanovení do funkce a změna insolvenčního správce

Insolvenčního správce ustanovuje do funkce soud ze seznamu insolvenčních správců, který vede Ministerstvo spravedlnosti.¹¹ Předseda insolvenčního soudu vybere ze seznamu konkrétní osobu správce, kterou ustanoví do funkce. Z daného vyplývá, že výběr konkrétního insolvenčního správce nemusí být vždy objektivní v pravém slova smyslu, jelikož záleží pouze na předsedovi soudu, kterého insolvenčního správce vybere. Proti tomuto rozhodnutí je přípustné odvolání. Odvolání lze podat pouze z taxativně vymezených důvodů, což je skutečnost, že ustanovený správce nesplňuje podmínky pro ustanovení do funkce, např.: není bezúhonný, nemá vysokoškolské vzdělání, nemá uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu a druhým důvodem je, že není nepodjatý. Jiné důvody nemohou být vytýkány. Osobou oprávněnou podat odvolání je dlužník, věřitel eventuelně státní zastupitelství, pokud vstoupilo do řízení. Správce není účastníkem insolvenčního řízení, ale má postavení zvláštního procesního subjektu. Vůči dlužníkovi i vůči věřitelům má samostatné postavení a tudíž jej nelze považovat za zástupce ani jedné ze stran účastníků.¹²

Výjimka z výše uvedeného nastane, pokud soud spolu s rozhodnutím o úpadku vydá rozhodnutí o povolení reorganizace. Pakliže je v reorganizačním plánu uvedena osoba správce, která je zapsaná v seznamu, ustanoví soud správcem tuto osobu.

Poté co se správce dozví o svém ustanovení do funkce, může podat návrh na odvolání z funkce, kterým své ustanovení fakticky odmítá. Tento návrh lze však podat pouze z důležitých důvodů, které vyplývají z praxe. Těmito důvody jsou zejména: pozbytí předpokladů pro zápis do seznamu insolvenčních správců, zdravotní či jiné důvody, které správci trvale nebo dlouhodobě znemožňují výkon jeho funkce a v neposlední řadě může být důvodem i správceva podjatost vůči dlužníkovi.

Pokud nelze osobu insolvenčního správce vybrat ze seznamu, je možné, aby tuto funkci vykonávala fyzická osoba, která splňuje obecné a zvláštní předpoklady pro zápis

¹¹ Seznamy insolvenčních správců nevedou jednotlivé krajské soudy, ale Ministerstvo spravedlnosti vede jeden centrální seznam v rámci insolvenčního rejstříku.

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.4.1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96

do seznamu, pouze za předpokladu, že s tím souhlasí. Tato situace může nastat, pokud má dlužník bydliště/místo podnikání v místě, kde ani v okolí není v seznamu správců nikdo zapsán a tudíž by se náklady insolvenčního řízení vzhledem k majetkové podstatě neúměrně zvyšovaly.

Věřitelský orgán má právo rozhodnout o změně insolvenčního správce za podmínek stanovených v § 29 a § 30 InsZ s tím, že pro výběr správce platí zcela ustanovení § 21 až § 24 InsZ.

2.2 Vyloučení, odvolání a zproštění funkce insolvenčního správce

Insolvenční správce je z insolvenčního řízení vyloučen, pakliže se dozví, že je zde některý z důvodů, který zakládá jeho podjatost k věci nebo účastníkům. IS je povinen daný důvod oznámit neprodleně insolvenčnímu soudu. Pokud se jedná o veřejnou obchodní společnost, oznámí tato, kdo z jejích nepodjatých společníků bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat. Nedodržení oznamovací povinnosti správce je závažným porušením důležité povinnosti, pro něž lze správce zprostit nebo odvolat z funkce.

Dle § 31 může insolvenční soud z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinnosti správce, a to buďto na návrh správce nebo věřitelského orgánu, anebo i bez návrhu, odvolat správce z funkce. O podaném návrhu je soud povinen rozhodnout bezodkladně, avšak zpravidla až po slyšení správce, kterého nejprve obsílkou předvolá a doručí mu návrh na jeho odvolání. Slyšení správce není nutné, pokud by jeho provedení mělo být spojeno se značnými průtahy v řízení.

Platně zvolený správce schůzí věřitelů a potvrzený soudem může požádat o své odvolání z funkce do tří dnů poté, co se o svém ustanovení dozvěděl.

Je-li správce z funkce odvolán, musí být současně v témže rozhodnutí ustanoven správce nový. Proti výroku o odvolání z funkce je odvolání přípustné bez omezení, ale proti výroku o ustanovení nového správce je odvolání přípustné jen z důvodů stanovených v § 26 InsZ.

Věřitelé mohou správce odvolat pouze na první schůzi konané po přezkumném jednání. Možnost odvolání musí však být uvedena v předmětu jednání schůze věřitelů. O odvolání a o ustanovení nového správce může být hlasováno jako o celku nebo jako o dvou návrzích. Usnesení o odvolání a ustanovení nového správce je přijato jen pokud pro něj hlasovala nejméně polovina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek. Platí, že na každou 1 Kč připadá jeden hlas. Usnesení o odvolání správce soud nepotvrzuje, a tudíž je správce odvolán z funkce, jakmile se na tom schůze platně usnese. Soud potvrzuje pouze usnesení o ustanovení nového správce a to nejpozději do skončení schůze věřitelů, na níž byl zvolen. Rozhodnutí o potvrzení nového správce je účinné vůči všem účastníkům a správci, jakmile bylo vyhlášeno. Jestliže se schůze věřitelů na novém správci neusnese, další schůze za účelem ustanovení nového správce se již nekoná a nového správce ustanoví předseda insolvenčního soudu. Předseda při svém rozhodnutí může přihlídnout k návrhům, na nichž se schůze věřitelů nebyla schopna usnést.

Pokud IS neplní řádně své povinnosti nebo nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí anebo závažně porušuje důležitou povinnost uloženou mu zákonem či soudem, může jej insolvenční soud na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka, a nebo i bez návrhu, jeho funkce zprostit. Tomuto rozhodnutí by opět mělo předcházet slyšení správce, který by měl reagovat na vytýkané skutečnosti. V rozhodnutí o zproštění původního správce musí být současně ustanoven nový správce. Proti výroku o zproštění funkce je odvolání přípustné bez omezení, ale proti výroku o ustanovení nového správce je odvolání přípustné jen z důvodů stanovených v § 26 InsZ. Judikatura uvádí velký výčet jednotlivých případů, kdy lze a kdy naopak nelze správce funkce zprostit. Důvodem pro zproštění může být např.: skutečnost, že správce neprovedl soupis podstaty nebo před přezkumným jednáním nezajistil opravu nebo doplnění přihlášek. Naopak důvodem pro zproštění není skutečnost, kdy při přezkumném jednání správce uznal pohledávku věřitele, ačkoliv ji dle soudu měl popřít.

3 Zvláštní druhy insolvenčních správců

3.1 Předběžný správce

Insolvenční správce může být v insolvenčním řízení ustaven kdykoliv od zahájení do rozhodnutí o úpadku. Před rozhodnutím o úpadku může být ustaven předběžný správce, který se po vydání rozhodnutí o úpadku obvykle stane insolvenčním správcem s plnou způsobilostí. Typickým případem je předběžné opatření, které může soud v insolvenčním řízení nařídit i bez návrhu a ve kterém může soud také ustanovit předběžného insolvenčního správce. Pro předběžného insolvenčního správce platí přiměřeně ustanovení o insolvenčním správci.¹³ Předběžný IS je vybírán předsedou soudu ze seznamu správců, popřípadě postupem dle § 22 odst. 2 InsZ a je ustanoven samostatným rozhodnutím nebo v rámci výše zmíněného předběžného opatření. Proti tomuto rozhodnutí je přípustné odvolání pouze z důvodů uvedených v § 26 InsZ, tedy, že předběžný insolvenční správce nesplňuje podmínky pro ustanovení do funkce nebo je podjatý. V rozhodnutí o ustanovení soud vymeze rozsah oprávnění a povinností insolvenčního správce, přičemž tento rozsah může soud později rozšířit či zúžit. Mezi typické činnosti patří dání souhlasu dlužníkovi k nakládání s majetkovou podstatou, dávání pokynů dlužníkovi či provádění opatření ke zjištění dlužníkovy majetku.

Jestliže je insolvenční návrh odmítnut pro vady, jestliže je řízení zastaveno pro nedostatek podmínky, kterou nelze odstranit, jestliže je insolvenční návrh vzat zpět nebo je zamítnut, pak rozhodne soud po právní moci výše zmíněných rozhodnutí o hotových výdajích a odměně předběžného insolvenčního správce, jakož i o způsobu jejich úhrady.

3.2 Zástupce insolvenčního správce

Dle ustanovení § 33 InsZ je-li to účelné, může insolvenční soud ustanovit insolvenčnímu správci zástupce pro případ, že by ze závažných důvodů nemohl přechodně svou funkci vykonávat. Zástupce má na rozdíl od odděleného a zvláštního insolvenčního správce plnou působnost správce, nikoliv jen pro určité úkony. Není

¹³ Na rozdíl od zástupce správce, odděleného a zvláštního správce, u nichž to platí obdobně.

možné, aby ve stejnou dobu vykonával svou působnost jak insolvenční správce, tak i jeho zástupce. Závažnými důvody k ustanovení zástupce je například pobyt insolvenčního správce v zahraničí, pracovní zaneprázdnění či vážný zdravotní stav. Pokud se závažné důvody stanou trvalými, může to být důvod pro jeho odvolání z funkce. Analogickým výkladem lze soudit, že zvláštní insolvenční správce nemůže mít svého zástupce. V jednom řízení může být pouze jeden správce, který může mít pouze jednoho zástupce; nezávisle na tom pak může být v insolvenčním řízení i více zvláštních insolvenčních správců k řešení otázek vyžadujících specializaci.

Proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce je možné podat odvolání z důvodů uvedených v § 26 InsZ. Pro zástupce správce platí ustanovení o insolvenčním správcovi obdobně, kromě ustanovení § 29 a § 30 InsZ., která platí přiměřeně. Poté co pominou důvody, které vedly k ustanovení zástupce správce, ho soud z funkce odvolá.

3.3 Oddělený insolvenční správce

Dle § 34 InsZ je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužníkůvých věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkůvých věřitelů a není-li se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud ustanovit pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce. Příkladem, kdy se ustanovuje oddělený insolvenční správce může být situace, kdy by měl insolvenční správce přezkoumávat přihlášené pohledávky věřitele, k němuž není nepodjatý. Odděleného insolvenčního správce určuje předseda soudu a ustanovuje jej do funkce kdykoliv, kdy v řízení vyvstane jeho potřeba. Soud o ustanovení rozhoduje usnesením, ve kterém vymezí práva a povinnosti odděleného správce v insolvenčním řízení či v incidenčních sporech. Rozsah těchto oprávnění a povinností lze kdykoliv měnit. Opět, jako v předcházejících případech, je možné proti usnesení o ustanovení odděleného správce podat odvolání jen z důvodů stanovených v § 26 InsZ. Pokud pominou důvody pro ustanovení, soud odděleného správce z funkce odvolá.

3.4 Zvláštní insolvenční správce

Zvláštního insolvenčního správce je nutné ustanovit v případech, kdy je nutné v rámci insolvenčního řízení řešit určitou problematiku vyžadující odborné znalosti. Zákonná formulace umožňuje pod daný výraz zařadit nejen určitý obor správy majetkové podstaty, jako je provozování dlužníkovy podniku nebo živnosti, ale i v jiných případech, jako je vypořádání společného jmění manželů či vedení sporů v zahraničí podle cizího práva. Zvláštního insolvenčního správce určuje předseda soudu a ustanovuje jej do funkce usnesením, v němž současně vymezí jeho působnost, přičemž rozsah působnosti lze kdykoliv měnit. Z insolvenčního zákona lze dovodit, že zvláštní insolvenční správce bude vázán pokyny insolvenčního správce. Opět je možné odvolání proti usnesení o ustanovení pouze z důvodů vymezených v § 26 InsZ. Pokud pominou důvody pro jeho výkon funkce, soud jej odvolá.

Zvláštním případem je úpadek platebních institucí (a poskytovatelů platebních služeb malého rozsahu), kdy je vždy jmenován zvláštní insolvenční správce.

3.5 Hostující insolvenční správce

Hostujícím insolvenčním správcem je státní příslušník členského státu Evropské Unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru nebo Švýcarské konfederace, který na základě oznámení podle § 36a zákona o uznávání odborné kvalifikace a po předložení dokladu o bezpečnostní způsobilosti podle zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, je zapsán do zvláštní části seznamu insolvenčních správců a vykonává dočasně nebo příležitostně funkci insolvenčního správce. Hostující insolvenční správce má povinnost bezodkladně informovat Ministerstvo spravedlnosti o všem, co může ovlivnit výkon jeho funkce.

4 Obecná a zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce

Insolvenční správce, jak již bylo výše zmíněno, vykonává svou funkci v rámci insolvenčního řízení, kde vystupuje jako jeden z hlavních procesních subjektů. IS vykonává svou činnost jako samostatný subjekt a dle příslušných předpisů se považuje za osobu samostatně výdělečně činnou. V rámci insolvenčního řízení vznikají insolvenčnímu správci práva i povinnosti, které můžeme rozdělit na obecné, platící pro všechny druhy způsobu řešení úpadku a zvláštní, platící odlišně pro konkurs, reorganizaci či oddlužení. Při členění této kapitoly jsem vycházela z pořadí uvedeného v InsZ, ač by dle mého názoru měla být některá ustanovení zařazena na jiném místě, než jsou. Tak například ustanovení o majetkové podstatě by mělo být zařazeno před přezkumem pohledávek, jelikož majetkovou podstatu IS zjišťuje prakticky ihned po jeho ustanovení do funkce, zatímco přihlášky pohledávek přezkoumává až po uplynutí určité lhůty, která plyne věřitelům k přihlášení.

4.1 Obecná práva a povinnosti insolvenčního správce

Za obecná práva a povinnosti insolvenčního správce v rámci insolvenčního řízení jsou považována ta, která platí shodně pro všechny způsoby řešení úpadku. Tato práva a povinnosti jsem s ohledem na členění insolvenčního zákona rozdělila na 3 „podkapitoly“, z nichž první je zaměřena na incidenční spory, druhá se zabývá přezkumem a popíráním přihlášených pohledávek a třetí se věnuje problematice majetkové podstaty.

4.1.1 Incidenční spory

Incidenčními spory jsou soudní spory, které jsou vyvolány a vedeny v rámci insolvenčního řízení. K projednávání incidenčních sporů je věcně i místně příslušný soud, u něhož probíhá insolvenční řízení, v rámci kterého jsou incidenční spory řešeny. Účastníkem je většinou účastník insolvenčního řízení a insolvenční správce. Rozhodnutí, která z incidenčních sporů vzejdou, jsou platná pouze pro dané insolvenční

řízení, nikoliv mimo něj. Insolvenční zákon demonstrativně uvádí výčet incidenčních sporů v § 159 odst. 1. Dle tohoto ustanovení jimi jsou:

- a) spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek
- b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení, kdy se jedná o excindační neboli vylučovací žalobu
- c) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela
- d) spory na základě odpůrčí žaloby
- e) spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčního správce a další spory, které zákon označí jako incidenční (například spor o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení mimo dražbu, spor věřitele, který přihlásil svou pohledávku, o určení, že jeho pohledávka nebyla uspokojena ani nezanikla a nadále trvá)

Výše zmíněné ustanovení ve svém druhém odstavci vymezuje incidenční spory negativně a to tak, že jimi nejsou spory, jejichž účastníkem by byl insolvenční správce, i kdyby jinak probíhaly za trvání insolvenčního řízení. Jedná se typicky o spory, v nichž insolvenční správce uplatňuje a vymáhá dlužníkovy pohledávky ve prospěch majetkové podstaty.

Incidenční návrh se nazývá incidenční žalobou¹⁴ a projednává ho a rozhoduje o něm soudce, který vykonává dohled v daném insolvenčním řízení. Předseda soudu však může incidenční spor přikázat jinému soudci, pokud by hrozilo nebezpečí průtahů v insolvenčním řízení. Přikázání má povahu opatření. Z ustanovení části první, hlavy třetí, insolvenčního zákona, které se nazývá ustanovení o insolvenčním řízení se pro incidenční spory použije pouze ustanovení o doručování. Pokud je incidenční žaloba podána neoprávněnou osobou, má-li nedostatky, které se nepodařilo odstranit a brání v pokračování řízení, či je podána opožděně¹⁵, tak ji soud usnesením odmítne. Soud řízení usnesením zastaví, pokud se jedná o podmínku řízení, kterou se nepodařilo nebo

¹⁴ Která musí splňovat náležitosti uvedené v § 79 odst. 1 občanského soudního řádu.

¹⁵ Incidenční žaloba musí být podána ve lhůtě stanovené InsZ, jinak ji soud usnesením odmítne. Lhůty pro podání jsou lhůtami hmotněprávními a jejich zmeškání nelze v incidenčním sporu prominout.

kteřou nelze odstranit. Vzhledem k tomu, že na projednání incidenční žaloby nelze použít ustanovení insolvenčního zákona, je nutné řídit se postupem podle občanského soudního řádu, z čehož vyplývá, že incidenční spor bude projednán jako běžná sporná věc. Rozhodnutí soudu má povahu rozsudku. Usnesením rozhoduje soud pouze v případě schválení smíru. Se smírem musí souhlasit věřitelský výbor.

Proti rozhodnutím jsou přípustné opravné prostředky podle občanského soudního řádu. Pokud insolvenční správce není účastníkem incidenčního řízení, musí ho soud neprodleně o vydaných rozhodnutích informovat. Občanským soudním řádem je nutné se řídit i v případě náhrady nákladů řízení, pokud nestanoví InsZ jinak. Přiznané náklady řízení jsou pohledávkou za majetkovou podstatou¹⁶ a neplatí pro ně zákonné ustanovení pojednávající o pohledávkách vyloučených z uspokojení, kterými jsou náklady účastníků řízení, vzniklé jim účastí v insolvenčním řízení.

4.1.2 Přezkum a popírání přihlášených pohledávek

Poté, co je insolvenčním soudem usnesením rozhodnuto o úpadku dlužníka, začíná věřitelům plynout lhůta k přihlášení pohledávek.¹⁷ Přihláška musí být podána na předepsaném formuláři, jinak je vadná. Po uplynutí lhůty věřitelům k přihlášení jejich pohledávek, vyhotoví insolvenční správce z došlých přihlášek seznam, ve kterém zajištěné věřitele uvede zvlášť. Pohledávky, které jsou vyloučené z uspokojení, pohledávky, ke kterým se nepřihlíží a pohledávky, u kterých tak stanoví zákon se do seznamu nezapisují. U každého věřitele musí insolvenční správce uvést jeho identifikační údaje a údaje pro posouzení vzniku, výše a pořadí pohledávky.¹⁸ Insolvenční správce přezkoumává každou přihlášenou pohledávku zvlášť a pokud některou z nich popírá, je nutné to v seznamu výslovně uvést. Při přezkoumávání přihlášek vychází insolvenční správce z jejich příloh, z účetnictví úpadce či z jiné evidence, jako je například daňové přiznání. Dále je třeba vyzvat dlužníka, aby k přihlášeným pohledávkám vyslovil své stanovisko. Pokud je nutné u některé z přihlášek provést nezbytné šetření, má insolvenční správce možnost požádat o

¹⁶ Pohledávky za majetkovou se uspokojují kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení a to přednostně.

¹⁷ Přihlásit pohledávku lze i před rozhodnutím o úpadku, avšak vždy jen po zahájení insolvenčního řízení.

¹⁸ U zajištěných věřitelů je nutné navíc uvést důvod a způsob zajištění.

součinnost příslušné orgány, které mu ji musí poskytnout. Pokud ani tak nelze přihlášku pohledávky přezkoumat, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil či doplnil ve lhůtě do 15 dnů, nestanoví-li delší lhůtu. IS musí ve výzvě věřitele poučit o tom, jak má opravu či doplnění provést a dále ho musí poučit o případných následcích v případě nesplnění výzvy. Pokud věřitel v dané lhůtě nedoplní nebo neopraví svou přihlášku, správce ji předloží soudu, který může rozhodnout o tom, že se k dané přihlášce nepřihlíží. Úpadce i věřitelé mohou do seznamu a dokladů, na základě kterých byl seznam sestaven, kdykoliv nahlížet. Nejpozději 15 dní před konáním přezkumného jednání zveřejní insolvenční soud seznam přihlášených pohledávek v insolvenčním rejstříku. Přílohy přihlášek se v insolvenčním rejstříku nezveřejňují.

Z ustanovení § 190 InsZ vyplývá, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje výlučně na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem. Termín a místo konání určí insolvenční soud v rozhodnutí o úpadku. Termín je zpravidla stanoven tak, aby se konalo do 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek. Lhůtu lze i prodloužit, pokud půjde například o velké množství přihlášených pohledávek, v řádech tisíců, které by v původní lhůtě správce nestihl přezkoumat a pořádit o nich seznam. Předvolání k přezkumnému jednání se doručuje insolvenčnímu správci i dlužníku do vlastních rukou s poučením o jejich nezbytné účasti. Z rozhodnutí, které vydal Vrchní soud v Praze, sp. zn. KSHK 45 INS 154/2010, 1 VSPH 631/2010-B-27 ze dne 3.8.2010 vyplývá, že se insolvenční správce musí přezkumného jednání účastnit výlučně osobně a to i přesto, že InsZ umožňuje, aby jednal v soudních či jiných řízeních prostřednictvím svého zaměstnance nebo i zaměstnance dlužníka. Pokud se tedy insolvenční správce přezkumného jednání nezúčastní a ani se neomluví, je možné, aby mu soud uložil pořádkovou pokutu.

Přihlášky se přezkoumávají podle jejich pořadí v seznamu. Při přezkumném jednání lze popírat pravost, výši nebo pořadí pohledávky. Osobou oprávněnou k popírání přihlášek není jen insolvenční správce, ale i dlužník či přihlášený věřitel. IS i dlužník mohou měnit své stanovisko týkající se přezkoumávané pohledávky, tedy zda ji popírají či nikoliv, až do přezkoumání na přezkumném jednání. Věřitel nikoliv. Ten musí své popření sepsané na předepsaném formuláři doručit insolvenčnímu soudu

nejpozději 3 pracovní dny před přezkumem. Po uplynutí lhůty může věřitel měnit své stanovisko pouze ve prospěch nositele popřené pohledávky, tedy že své popření nebo jeho část vezme zpět. Popření pohledávky správcem má vliv na zjištění pohledávky při všech způsobech řešení úpadku, zatímco popření dlužníkem vliv na zjištění pohledávky nemá, není-li tak stanoveno zákonem.

O popření pohledávky co do její pravosti půjde v případě námitek směřujících proti tomu, že celá výše pohledávky nevznikla, zanikla nebo se promlčela. V takovém případě může být věřiteli, a společně s ním i tomu, kdo za věřitele přihlášku podepsal, uložena povinnost k úhradě až celé přihlášené částky.

Popření výše pohledávky nastane v případě, že dlužníkův závazek je nižší než přihlášená částka. Je nutné současně s popřením uvést skutečnou výši pohledávky. Na rozdíl od popírání pravosti, zde se nebude jednat o celou pohledávku, ale spornou se stane pouze její popřená výše, ve zbytku bude zjištěna. Jestliže je věřitelova pohledávka popřena co do výše z více jak 50%, nepřihlíží se k ní ani ve zbývajícím rozsahu a insolvenční soud navíc může, stejně jako u popírání pravosti, uložit věřiteli a společně s ním i tomu, kdo za věřitele přihlášku podepsal, povinnost k úhradě částky až do výše, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah zjištěné pohledávky.

Posledním způsobem popření pohledávky je popření jejího pořadí. O tento případ půjde tehdy, pokud má pohledávka méně výhodné pořadí, než jaké je uvedeno v přihlášce nebo je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Popírající musí současně uvést správné pořadí, v jakém má být pohledávka uspokojena. O popírání pořadí půjde nejčastěji v případech zajištěných pohledávek, u kterých je pro jejich uspokojení rozhodující doba vzniku zajištění.

Výše zmíněné 3 způsoby popření jsou na sobě vzájemně nezávislé a incidenční spor se vede pouze pro konkrétní způsob. Popírání přihlášek se zapisuje při přezkumném jednání do seznamu; takto upravený seznam se stane přílohou protokolu o přezkumném jednání a tedy i součástí spisu.

Podle § 198 odst. 1 InsZ věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do 30 dnů od přezkumu. Lhůta neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění.¹⁹ Žaloba se podává vždy proti insolvenčnímu správci. Jestliže insolvenční správce popře vykonatelnou pohledávku, tak musí podat určovací žalobu on a to ve lhůtě do 30 dnů od přezkumného jednání. Žaloba směřuje proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. I věřitelé mohou popírat výši, pravost, či pořadí pohledávek jiných přihlášených věřitelů. Popření lze učinit, jak již bylo výše řečeno pouze na předepsaném formuláři.

K popírání přihlášek bylo vydáno velké množství judikatury. Pro zajímavost lze uvést rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 15 Cmo 245/2009 ze dne 15.2.2010, které považuje insolvenčního správce a dlužníka za nerozlučné spolčníky, pokud u obou dochází ke shodnému popření dané pohledávky, a proto by žaloba o určení pravosti popřené nevykonatelné pohledávky, za trvání účinků schváleného oddlužení, měla směřovat proti oběma popírajícím. Vyrozumění vůči věřiteli tak musí obsahovat i poučení, že k přihlášce nebude přihlíženo, pokud žalobu nepodá také proti dlužníku. Popírá-li jen IS nebo jen dlužník, je pasivně legitimován pouze popírající.

V incidenčních sporech o pravost, výši či pořadí přihlášených pohledávek nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci. Toto pravidlo nelze použít pro jiné druhy incidenčních sporů. Náklady, které insolvenčnímu správci vzniknou v souvislosti se sporem o pravost, výši nebo pořadí, jsou hrazeny z majetkové podstaty, včetně náhrady nákladů řízení přiznané insolvenčnímu správci. Pokud vzniknou náklady zaviněním insolvenčního správce nebo díky náhodě, pak je IS nese sám a je povinen k úhradě těchto nákladů. Výsledek incidenčního sporu se zapíše do upraveného seznamu a dále do insolvenčního rejstříku, kde má každé insolvenční řízení samostatnou „složku“ nazvanou incidenční spory. Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

¹⁹ Věřitele, jehož nevykonatelná pohledávka byla při přezkumu popřena a on se tohoto přezkumného jednání neúčastnil, je třeba písemně vyrozumět, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu. Vyrozumění věřiteli zasílá IS.

InsZ uvádí samostatné ustanovení týkající se institutu zjištění pohledávky. U zjištění je nutné dělení pohledávek na vykonatelné a nevykonatelné. Nevykonatelná pohledávka je zjištěna, pokud ji nepopřel IS, v případě oddlužení a reorganizace i dlužník, a ani žádný přihlášený věřitel. Dále se bude jednat o zjištění, jestliže pohledávku nepopřel IS a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem. Dalším důvodem je správcovo nebo věřitelovo zpětvzetí jejich popření a nakonec se pohledávka považuje za zjištěnou i rozhodnutím soudu ve sporu o pravost, výši nebo pořadí. Vykonatelná pohledávka je zjištěna nebyla-li insolvenčním správcem či popírajícím dlužníkem včas podána určovací žaloba nebo pokud byla žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.

4.1.3 Zjišťování a soupis majetkové podstaty

Mezi základní povinnosti insolvenčního správce bezpochyby patří zjišťování a soupis majetkové podstaty. InsZ zmiňuje majetkovou podstatu již ve svém § 2 písm. e), kde ji popisuje jako majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů a dále jí je věnována celá šestá hlava InsZ. Nejprve je nutné definovat obsah majetkové podstaty, kterým se zabývá § 206 InsZ. V tomto ustanovení je výčet věcí, práv a penězi ocenitelných plnění nebo hodnot, které se nemusí nutně nacházet na území České republiky. Tento výčet je demonstrativní, jelikož součástí majetkové podstaty může být vše, co zákon nezakazuje. Jedná se zejména o peněžní prostředky, věci movité i nemovité, podnik, obchodní podíl, dlužníková mzda či plat, důchod, nemocenská, stipendia, akcie, dlužníkovy pohledávky, ale i příslušenství, přírůstky, plody a užitky výše zmíněného majetku. Jedná se především o majetek dlužníka, ale není vyloučen ani majetek třetích osob, pokud jej nabyly na základě neplatných či neúčinných právních úkonů. V § 207 a 208 InsZ je popsáno negativní vymezení majetkové podstaty a to tak, že do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí²⁰ a z věcí ve vlastnictví povinného jsou vyloučeny běžné oděvy, snubní prsteny, běžné vybavení domácnosti a další. Do majetkové podstaty dále nepatří dotace a návratné výpomoci ze státního rozpočtu, z Národního fondu, z rozpočtu územního samosprávného celku nebo státního fondu a další majetek vyspecifikovaný v § 208 InsZ.

²⁰ Tento majetek je specifikován v § 321 a 322 OSŘ

Insolvenční správce nebo předběžný správce zjišťuje majetkovou podstatu od svého ustanovení do funkce, tedy od rozhodnutí o úpadku. Při zjišťování majetkové podstaty je IS povinen respektovat a řídit se pokyny soudu. IS získává prvotně informace o majetkové podstatě dlužníka přímo od něj a dále lze požádat o součinnost orgány státní správy, které mají povinnost vyjádřit se na žádost insolvenčního správce k požadované informaci. Důležitým zdrojem jsou i informace o majetkové podstatě od věřitelů dlužníka. Dlužník je k součinnosti povinen, a to včetně jeho zákonného zástupce. Pokud se jedná o dlužníka právnickou osobu, je k součinnosti povinen její statutární orgán, člen popřípadě likvidátor. Dále lze součinnost požadovat i po společnostech dané právnické osoby nebo jejich zaměstnancích.

Pro rozsah majetkové podstaty je důležité zda insolvenční návrh podal sám dlužník nebo věřitel. Pokud se jedná o dlužníka, bude do majetkové podstaty náležet majetek, který dlužníkovi patřil ke dni zahájení insolvenčního řízení, ale i majetek, který nabyl v průběhu insolvenčního řízení. U věřitele patří do majetkové podstaty majetek, který dlužníkovi patřil v době nařízení předběžného opatření, které zcela nebo zčásti omezilo právo dlužníka nakládat s jeho majetkem a dále majetek, který dlužníkovi patřil v době rozhodnutí o úpadku a také majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení.

Pokud podává insolvenční návrh dlužník, je povinen přiložit i seznam svého majetku, který je pro insolvenčního správce vždy východiskem pro zjišťování majetkové podstaty. Pokud je podán návrh na zahájení insolvenčního řízení věřitelem, soud vyzve dlužníka, aby seznam majetku předložil. Součástí seznamu není jen majetek, ale i dlužníkovy pohledávky. IS či předběžný správce však nemůže vycházet jen z tohoto seznamu, ale je nutné ověřit pravdivost informací uvedených v seznamu a tudíž je oprávněn ke vstupu do všech míst, kde je umístěn dlužníkův majetek a dlužník mu v tom nesmí jakkoliv bránit. Předběžný insolvenční správce tuto možnost nemá. Jestliže dlužník neposkytne správci součinnost, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce vydat nařízení k prohlídce bytu, sídla, skříní a jiných místností či schránek, kde se nachází majetek dlužníka. Povinnost strpět prohlídku daného prostoru

má i každý u něž se daný prostor nachází a pakliže prohlídku insolvenčnímu správci daná osoba či dlužník neumožní, má IS oprávnění zjednat si k tomuto prostoru přístup. O prohlídce sepíše IS protokol, jehož obsahem je uvedení a specifikace veškerého zjištěného majetku. Tento protokol odevzdá IS soudu, který jej založí do spisu a následně doručí jeho opis věřitelskému orgánu a dlužníkovi. Poté, co insolvenční správce využije veškeré možné postupy, a přesto se mu součinnost ze strany dlužníka nebo jeho zákonného zástupce jeví jako nedostatečná, má možnost navrhnout soudu, aby danou osobu předvolal k výslechu a vyzval ji k prohlášení o majetku. Předvolání musí být předvolané osobě doručeno do vlastních rukou a to nejméně 10 dnů před výslechem. O prohlášení o majetku je sepsán protokol.

Třetí osoby, které mají u sebe majetek patřící do dlužnickovy majetkové podstaty, mají oznamovací povinnost vůči insolvenčnímu správci a to neprodleně poté, co se dozví o vydání rozhodnutí o úpadku. Tyto osoby musí uvést právní důvod, na jehož základě mají majetek u sebe a dále musí umožnit insolvenčnímu správci či předběžnému správci prohlídku tohoto majetku a ocenění, jak popisuje § 213 InsZ.

Výsledkem zjištění majetku náležejícího do majetkové podstaty je jeho soupis, který provádí IS nebo předběžný IS na základě získaných informací od dlužníka a jiných osob. Soupis se vyhotovuje v listinné podobě a jakmile dojde k zápisu do soupisu, lze s majetkem nakládat jen způsobem stanoveným v InsZ. Soupis lze doplňovat a IS nebo předběžný IS ho předkládá insolvenčnímu soudu, který jej zveřejní v insolvenčním rejstříku. Obsahové náležitosti soupisu stanoví § 14 vyhlášky č. 311/2007 Sb. Do soupisu se zapisuje majetek po jednotlivých položkách individuálně, pokud to nevyklučuje povaha majetku. Každá položka musí být dostatečně popsána pro další průběh řízení, aby nedošlo k případnému sporu, zda byl určitý majetek sepsán či nikoliv. Specifikace není nutná u majetku nepatrné hodnoty.²¹ Podnik a jiné hromadné věci nebo soubory se zapisují jedinou položkou, ze které musí jasně plynout informace, co vše k danému majetku náleží v den zápisu do soupisu. Struktura soupisu vychází z položek v účetnictví, jako je například kapitola zásoby, pohledávky, nehmotný a hmotný investiční majetek nebo příjmy a výnosy majetkové podstaty. Ocenění majetku

²¹ Majetek ve výši několika set korun českých.

v soupisu provede IS a pokud to požaduje věřitelský výbor, provede se ocenění znalcem, ale pouze za předpokladu, že to věřitelský výbor finančně zajistí, jak stanoví § 219 odst. 2 InsZ. Dále se provádí oceňování znalcem vždy, když je uplatněno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění a dále při zpeněžení podstaty prodejem podniku nebo jeho části. Při oceňování musí IS postupovat v souladu se zákonem č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku nebo podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Ocenění se nepromítá do dlužníkovy účetnictví a majetek se oceňuje cenou obvyklou. Kromě označení a ocenění majetku v soupisu je jeho podstatnou součástí i důvod zařazení jednotlivé položky do soupisu a den zařazení. Důvodem zápisu je vždy titul, podle kterého byl majetek do soupisu zařazen.

Poté, co je soupis kompletní, má IS možnost požádat dlužníka, aby písemně potvrdil jeho úplnost a pravost. Žádost insolvenčního správce o prohlášení o správnosti soupisu nebo jeho části může dlužník písemně odmítnout, ale jen pokud uvede důvody, které ho k tomu vedly.

V některých, zákonem stanovených případech²², lze od soupisu či oceňování majetku upustit a to pouze na základě rozhodnutí insolvenčního soudu, proti kterému není odvolání přípustné.

Ustanovení § 225 InsZ upravuje případ, kdy se podává žaloba na vyloučení majetku z majtkové podstaty. Tuto žalobu má právo podat osoba, která tvrdí, že majetek neměl být do soupisu zahrnut proto, že to vylučuje jejich právo k majetku nebo tu je jiný důvod. Excindační žaloba se podává přímo proti insolvenčnímu správci do 30 dnů, kdy bylo osobě doručeno vyrozumění o soupisu majetku, k němuž uplatňuje právo, a patří mezi incidenční spory.

Kromě excindační žaloby existuje ještě návrh na vynětí majetku z majtkové podstaty, který podává dlužník insolvenčnímu správci. Musí se jednat o majetek, který nepatří do majtkové podstaty, tedy o majetek uvedený v § 207 a 208 InsZ. Návrh není

²² Jako je nepatrný konkurs.

žalobou a nejedná se o incidenční spor, ale o vyvratitelnou právní domněnku dlužníka, že správce porušil při soupisu pravidla uvedená v § 207 a 208 InsZ.

Vyjmout majetek z majetkové podstaty má právo správce a to kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení. IS vyjme majetek, který nemůže sloužit k uspokojení věřitelů. Jedná se především o nedobytné pohledávky a neprodejné věci. Návrh na vynětí předkládá IS insolvenčnímu soudu po předchozím souhlasu věřitelského orgánu. V praxi se jedná o postup na samém závěru insolvenčního řízení, jelikož k takovému rozhodnutí je vždy dostatek času. Okamžikem vynětí ztrácí IS dispoziční oprávnění k vyňatému majetku a nabývá ho zpět dlužník či jiný oprávněný vlastník.

4.2 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při jednotlivých způsobech řešení úpadku

V této „podkapitole“ se zabývám problematikou práv a povinností insolvenčního správce při jednotlivých druzích způsobů řešení úpadku. Způsoby řešení úpadku se rozdělují na likvidační a sanační. Za likvidační považujeme konkurs a v jeho rámci i nepatrný konkurs. Za sanační způsoby se označují reorganizace a oddlužení. Zvláštní případ způsobu řešení úpadku stanoví InsZ pro určité druhy subjektů či případů. Zde se bude jednat především o úpadek finančních institucí. Opět je členění uspořádáno s ohledem na InsZ.

4.2.1 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při konkursu

Konkursu je věnována rozsáhlá část insolvenčního zákona, konkrétně § 244 a násl. Konkurs je likvidační způsob řešení úpadku spočívající v tom, že na základě rozhodnutí o prohlášení konkursu jsou zjištěné pohledávky věřitelů zásadně poměrně uspokojeny z výnosu zpeněžení majetkové podstaty s tím, že neuspokojené pohledávky nebo jejich části nezanikají, pokud InsZ nestanoví jinak.

Konkurs, na rozdíl od reorganizace a oddlužení, je možné prohlásit jak vůči fyzické, tak vůči právnické osobě. K prohlášení konkursu dochází buďto v rámci rozhodnutí o úpadku, s nímž je jeho prohlášení spojeno a nebo samostatným

rozhodnutím soudu vydaným do tří měsíců po rozhodnutí o úpadku. Prohlášením konkursu se přerušuje likvidace právnické osoby, končí nucená správa a pokud nerozhodne insolvenční soud jinak, zaniká předběžné opatření. Prohlášením konkursu přechází oprávnění dlužníka nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce. Zároveň dochází i k přechodu výkonu práv a plnění povinností, které přísluší dlužníku, pokud souvisí s majetkovou podstatou. IS vykonává akcionářská práva, rozhoduje o obchodním tajemství a jiné mlčenlivosti, vůči dlužníkovým zaměstnancům vystupuje jako zaměstnavatel, zajišťuje provoz dlužníkového podniku a vedení účetnictví a plnění daňových povinností. Pokud by dlužník i po prohlášení konkursu nakládal s majetkovou podstatou, jsou tyto úkony vůči věřitelům neúčinné, a to pouze pokud by takový úkon poškozoval majetkovou podstatu. Věřitelé mohou po prohlášení konkursu uplatnit svá práva vůči dlužníkovi pouze v rámci tohoto konkursního řízení. Jestliže dlužník odmítne přijmout dar či dědictví bez souhlasu IS, je tento úkon neplatný.

Po prohlášení konkursu se osobou oprávněnou k vymožení nároku dlužníka, včetně jeho zajištění týkající se majetkové podstaty, stává IS. Jen on je oprávněn k podání žaloby nebo jiného návrhu souvisejícího s nárokem dlužníka. Dlužníci insolvenčního dlužníka by měli poskytovat své plnění insolvenčnímu správci již od okamžiku rozhodnutí o úpadku, nikoliv až po prohlášení konkursu.

Prohlášením konkursu, se stávají dlužníkovy dluhy automaticky splatnými, pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují za nepodmíněné, dokud není rozvazovací podmínka splněna, zanikají jednostranné právní úkony dlužníka kromě plné moci udělené dlužníkem pro insolvenční řízení. Dále pokud nebyla smlouva o vzájemném plnění zcela splněna ani dlužníkem, ani druhým účastníkem smlouvy, může IS smlouvu splnit namísto dlužníka a žádat splnění i od protistrany, popřípadě může od smlouvy odstoupit. Dále, uzavřel-li dlužník smlouvu o výpůjčce, je IS oprávněn požadovat vrácení věci i před koncem doby zapůjčení. V případě dlužníkem uzavřené nájemní či podnájemní smlouvy, je IS po prohlášení konkursu oprávněn tuto smlouvu vypovědět²³, přičemž výpovědní lhůta nesmí být delší než 3 měsíce. Prohlášením konkursu obecně nekončí ani provoz dlužníkového podniku.

²³ A to i v případě, že byla sjednána na dobu určitou.

Provoz podniku se ukončí až rozhodnutím insolvenčního soudu, a to pouze na návrh insolvenčního správce po předchozím vyjádření věřitelského výboru.

Prohlášením konkursu se přerušují veškerá soudní, správní a jiná řízení o právech a povinnostech, které se týkají majetkové podstaty nebo které mají být uspokojeny z majetkové podstaty dlužníka. Z tohoto lze a contrario vyvodit, že na řízení, která se netýkají majetkové podstaty, jako je řízení o rozvod, o neplatnost manželství a další, nemá prohlášení konkursu žádný vliv. V přerušených řízeních lze pokračovat pouze na návrh insolvenčního správce, dlužníka nebo ostatních účastníků. Pokud podá návrh IS, stává se dnem dojití návrhu soudu účastníkem řízení namísto dlužníka. V § 266 odst. 1 je uveden taxativní výčet jednotlivých druhů řízení, jež se prohlášením konkursu nepřerušují. Jedná se zejména o řízení trestní, daňové, dědické, o přestupcích, o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, o výživném nezletilých dětí bez zřetele k tomu, zda v něm dlužník vystupuje jako osoba oprávněná či povinná, ve věcech obchodního rejstříku, ve věcech vkladu práva k nemovitostem a další. Vykonávací řízení nebo exekuci týkající se majetku v majetkové podstatě lze nařídit, nikoliv však provést.

IS by měl dále po prohlášení konkursu zjistit rozsah majetkové podstaty, sepsat ji, popřípadě ji zajistit před hrozící škodou, sestavit mezitímní účetní závěrku ke dni předcházejícímu účinkům prohlášení konkursu, zpracovat seznam přihlášek ale i připravit podklady pro schůzi věřitelů. Dále musí IS zpracovat zprávu o hospodářské situaci dlužníka a předložit ji insolvenčnímu soudu nejpozději 7 dnů před konáním první věřitelské schůze svolané po prohlášení konkursu. K řádnému výkonu funkce insolvenčního správce je nezbytná dlužníková součinnost, která spočívá v poskytnutí veškerých podkladů do 15 dnů od prohlášení konkursu. Lhůtu lze z důvodů hodných zvláštního zřetele jako je nemoc výjimečně prodloužit.

Majetek náležející do majetkové podstaty může IS zpeněžit jen za předpokladu jeho zápisu do soupisu majetkové podstaty. Další podmínkou je pak uveřejnění soupisu majetkové podstaty v insolvenčním rejstříku. Soupis majetkové podstaty insolvenční

správce v průběhu konkursu soustavně doplňuje podle pokynů soudu a za součinnosti věřitelského výboru.

Oprávnění zpeněžit majetkovou podstatu má IS teprve po právní moci usnesení o prohlášení konkursu a po první schůzi věřitelů. Uvedenou podmínku není nutné splnit, jedná-li se o věci bezprostředně ohrožené zkázou nebo znehodnocením, a nebo pokud soud povolí výjimku. Zpeněžením majetkové podstaty se rozumí její převod na peníze za účelem uspokojení věřitelů. Při zpeněžování není IS vázán smluvními předkupními právy, která váznou na majetkové podstatě. Zákonným předkupním právem ale IS vázán je. Dle § 285 odst. 1 InsZ zpeněžením majetkové podstaty zanikají v rozsahu, v němž se týkají zpeněženého majetku, účinky nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce a věcná břemena, která zatěžují zpeněžovaný majetek a která jsou podle ustanovení InsZ v insolvenčním řízení neúčinná. A contrario lze dovodit, že ostatní věcná břemena trvají i nadále. Smyslem výše zmíněného zákonného ustanovení je zpeněžení zatíženého majetku, při kterém jej nabyvatel nabyde zcela bez zátěží. IS má, se souhlasem věřitelského orgánu, na výběr hned několik způsobů, jak majetkovou podstatu zpeněžit. Prvním z nich je veřejná dražba řídicí se zákonem č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách. Důvodem pro uvedení tohoto způsobu zpeněžení na prvním místě je okolnost, že se jedná o nejvíce transparentní způsob zpeněžení majetkové podstaty. Veřejnou dražbu provede dražebník na návrh insolvenčního správce. Druhým způsobem je prodej movitých a nemovitých věcí podle OSŘ a jeho ustanovení o výkonu rozhodnutí. K tomuto prodeji je příslušný okresní soud podle ustanovení OSŘ a návrh na tento prodej podává IS, který se stane jediným účastníkem řízení. Posledním, avšak nejrozšířenějším způsobem je prodej majetku mimo dražbu. Tento prodej je navíc podmíněn souhlasem insolvenčního soudu, který rozhoduje usnesením, proti kterému není odvolání přípustné, jak vyplývá z usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. KSUL 77 INS 5997/2009, 3 VSPH 503/2010-B ze dne 30.6.2010. K tomuto způsobu prodeje je dále nezbytné souhlasné stanovisko věřitelského orgánu. Souhlas insolvenčního soudu nebo věřitelského orgánu není třeba, pokud se jedná o prodej věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením a prodej věcí běžně zcizovaných při pokračujícím provozu dlužníkovy podniku. Zákonnými ustanoveními pro prodej

majetku mimo dražbu se bude IS řídit i v případě zpeněžení ještě provozovaného podniku dlužníka jedinou smlouvou.²⁴

Z výsledku zpeněžení majetkové podstaty hradí IS v průběhu konkursu pohledávky za majetkovou podstatou, které jsou vypočteny v § 168 InsZ, dále pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou, které jsou uvedeny v § 169 InsZ a náklady, které souvisí se správou majetkové podstaty. Jestliže výtěžek zpeněžení k úhradě těchto pohledávek nepostačí, lze použít prostředků získaných zálohou na náklady insolvenčního řízení nebo zálohu od věřitelského výboru. Pakliže ani tehdy nejsou tyto pohledávky uspokojeny, je na rozhodnutí soudu, aby určil v jakém pořadí a výši se mají uspokojit. Návrh rozvrhového usnesení podává IS. Ustanovení § 296 odst. 2 insolvenčního správcí výslovně zakazuje, aby po ukončení provozu dlužníkového podniku nakládal nadále s výtěžkem zpeněžení k další podnikatelské nebo výdělečné činnosti a to i kdyby to po něm požadoval věřitelský orgán. Pohledávky zajištěných věřitelů se uspokojují v průběhu konkursu z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byly zajištěny. Povinností insolvenčního správce je podávat v průběhu konkursu insolvenčnímu soudu a věřitelskému orgánu dílčí zprávy o průběhu zpeněžení majetkové podstaty a o nakládání s výtěžkem zpeněžení. Částečný rozvrh povolí insolvenční soud na návrh insolvenčního správce, kdykoliv je v průběhu konkursu k dispozici přebytečné množství volných peněžních prostředků. S tímto návrhem musí souhlasit věřitelský orgán.

Po zpeněžení všech věcí zapsaných do majetkové předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu konečnou zprávu, jejíž náležitosti stanoví § 302 InsZ. Konečná zpráva musí obsahovat popis činnosti insolvenčního správce v průběhu konkursu a dále vyčíslení finančních výsledků. Půjde tedy o přehled pohledávek za majetkovou podstatou a pohledávek jim na roveň postavených, které IS již uspokojil a které ještě uspokojit zbývá, dále přehled výdajů vynaložených v souvislosti se správou majetkové podstaty se zdůvodněním výdajů, které nejsou obvyklé, přehled zpeněžení majetkové podstaty s výsledkem, jehož bylo dosaženo, uvedení majetku, který nebyl zpeněžen, výsledky částečného rozvrhu, přehled plnění zajištěným věřitelům a přehled jednání a

²⁴ § 290 a násl. InsZ.

právních úkonů významných pro průběh insolvenčního řízení. Konečná zpráva musí vyústit ve vyčíslení konečné částky, která bude rozdělena mezi věřitele. Zároveň ke dni sestavení konečné zprávy, sestaví insolvenční správce i účetní závěrku. Spolu s konečnou zprávou IS předloží soudu i vyúčtování své odměny a výdajů. Tyto doklady by měly být opatřeny stanoviskem věřitelského orgánu. Insolvenční soud konečnou zprávu, včetně vyúčtování odměny přezkoumá a pakliže zjistí nedostatky, sám je odstraní nebo zprávu vrátí správci k přepracování. Jestliže soud shledá konečnou zprávu bezchybnou, zveřejní ji v insolvenčním rejstříku. Od jejího zveřejnění začne plynout 15ti denní lhůta k uplatnění námitek. Po uplynutí lhůty soud námitky doručí insolvenčnímu správci a nařídí jednání k projednání konečné zprávy a vyúčtování. Při nařízeném jednání insolvenční soud zprávu schválí, nařídí její doplnění nebo změnu, popřípadě ji odmítne, shledá-li podané námitky zpochybňující zprávu jako celek důvodnými. V takovém případě je insolvenčnímu správci uložena soudem povinnost k vypracování a předložení nové konečné zprávy ve lhůtě, kterou mu určí.

Po právní moci rozhodnutí o schválení konečné zprávy předloží insolvenční správce soudu návrh rozvrhového usnesení, ve kterém uvede, kolik má být na každou pohledávku z upraveného seznamu vyplaceno nebo složeno do soudní úschovy. Soudní úschova bude připadat v úvahu v případě sporných pohledávek, o kterých nebyl skončen spor a částka připadající na daného věřitele se zatím nevyplácí. Z daného vyplývá, že podkladem pro rozvrh je především usnesení o schválení konečné zprávy a upravený seznam přihlášených pohledávek. V rozvrhovém usnesení soud určí insolvenčnímu správci lhůtu k jeho splnění, která nesmí být delší než 2 měsíce od právní moci tohoto usnesení. Podle zákona insolvenční správce má vyplatit věřitelům částky ve svém sídle a na jejich náklad. V praxi spíše půjde o zaslání částky věřitelům bankovním převodem nebo složenkou, na jejich náklad. Poté insolvenční správce vyhotoví zprávu o splnění rozvrhového usnesení, která je jedním z důvodů pro zrušení konkursu.²⁵ Po právní moci usnesení o zrušení konkursu sice insolvenční správce ztrácí dispoziční oprávnění k majetkové podstatě, avšak výkon jeho funkce nekončí. V tomto období má ještě některé účetní a daňové povinnosti a až po jejich splnění insolvenční soud zproští insolvenčního správce funkce.

²⁵ Další důvody jsou vypočteny v § 308 odst. 1 InsZ.

4.2.2 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při reorganizaci

Reorganizací se postupně uspokojují pohledávky věřitelů při zachování provozu dlužníkovy podniku za použití opatření k ozdravení hospodaření tohoto podniku. Reorganizací lze řešit úpadek, nebo hrozící úpadek dlužníka, který je podnikatelem, a není v likvidaci, není obchodníkem s cennými papíry nebo osobou oprávněnou k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu. Zároveň je pro přípustnost reorganizace nutné splnit pravidlo „100 nebo 100“, tedy že celkový obrat dlužníka za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu dosáhl alespoň 100.000.000,- Kč nebo musí zaměstnávat alespoň 100 zaměstnanců v pracovním poměru.²⁶

Osobou oprávněnou k podání návrhu na povolení reorganizace je dlužník nebo přihlášený věřitel. Návrh na povolení reorganizace musí projednat a schválit schůze věřitelů a teprve poté o něm soud rozhodne. Schůzi věřitelů svolá automaticky insolvenční soud. *„Výjimku z tohoto pravidla představuje situace, kdy dlužník spolu s návrhem na povolení reorganizace předloží rovněž reorganizační plán schválený všemi skupinami věřitelů (§ 148 odst. 2).“*²⁷

Od vydání rozhodnutí o povolení reorganizace je dlužník držitelem veškerých dispozičních oprávnění. Pro povinnosti dlužníka se přiměřeně použijí ustanovení § 36 a § 37 InsZ. Tato ustanovení ukládají dlužníkovi chovat se svědomitě a postupovat s odbornou péčí, dále má povinnost vyvinout veškeré úsilí k uspokojení věřitelů v co nejvyšší míře. Je povinen dát přednost společnému zájmu věřitelů před vlastním. Poskytuje věřitelským orgánům součinnost nezbytnou k řádnému výkonu jejich funkce. Dlužník odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobil věřitelům nebo třetím osobám tím, že při výkonu funkce porušil povinnosti, které mu jsou uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu nebo tím, že nepostupoval s odbornou péčí.

²⁶ Pravidlo 100 nebo 100 nemusí být splněno, pokud dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku předloží soudu reorganizační plán přijatý alespoň polovinou všech zajištěných a nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek.

²⁷ MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges. 2011. s. 505.

Role insolvenčního správce je v reorganizaci, na rozdíl od konkursu, velice omezena a spočívá především v dohledu nad dlužníkem. IS zjišťuje majetek dlužníka a sestavuje soupis majetkové podstaty. Také činí veškeré úkony související s přezkumem přihlášených pohledávek. Dále IS sestavuje a doplňuje seznam věřitelů, nejméně jednou za 3 měsíce podává zprávy věřitelskému orgánu a insolvenčnímu soudu a plní další úkoly a provádí další činnosti uložené mu insolvenčním soudem. Věřitelé však mohou roli insolvenčního správce, s jeho souhlasem, v reorganizačním plánu posílit. IS může podat insolvenčnímu soudu návrh, aby omezil nebo zakázal dlužníkovi nakládat s majetkovou podstatou a pokud soud návrhu vyhová, přecházejí tato dispoziční oprávnění k nakládání s majetkovou podstatou na insolvenčního správce.

Po rozhodnutí o povolení reorganizace se pozastavuje výkon funkce valné hromady nebo členské schůze dlužníka a místo ní rozhoduje v její působnosti IS. Valná hromada nebo členská schůze má však nadále se souhlasem věřitelského výboru právo jmenovat nebo volit a odvolávat členy statutárního orgánu a dozorčí rady. IS je tak oprávněn rozhodnout i o změně stanov či společenské smlouvy.

Základním dokumentem pro průběh reorganizace je reorganizační plán, který je souborem právních a ekonomických pravidel (§ 338 a násl. InsZ). Na jeho zpracování má přednostní právo dlužník, a to i když návrh na povolení reorganizace podal některý přihlášený věřitel. Od účinnosti reorganizačního plánu se obnovuje výkon funkce valné hromady nebo členské schůze družstva. Jestliže není v reorganizačním plánu stanoveno jinak, platí, že práva spojená s majetkovou účastí vykonávají původní společníci, akcionáři či členové dlužníka. Z praxe však vyplývá, že v doposud proběhlých reorganizacích je běžné, že práva společníků, akcionářů či členů dlužníka zůstávají po dobu reorganizace pozastavena a výkon funkce valné hromady vykonává i nadále insolvenční správce. Pro výkon funkce insolvenčního správce při reorganizaci je zejména důležité ustanovení § 354 InsZ. Dle tohoto ustanovení je kontrola nad prováděním reorganizačního plánu svěřena především jemu a věřitelskému výboru. Insolvenční soud pouze bere na vědomí nebo projednává zprávy insolvenčního správce a věřitelského výboru o plnění reorganizačního plánu. Jiná opatření provádí insolvenční soud pouze na návrh. Úkolem insolvenčního správce v průběhu plnění reorganizačního

plánu je tedy zajištění provedení procesních úkonů spojených s účinností reorganizačního plánu, předání zprávy o své dosavadní činnosti dlužníkovi s dispozičními oprávněními a provádění dalších úkonů potřebných k tomu, aby dlužník s dispozičními oprávněními mohl vykonávat svá oprávnění. Dále dohlíží nad činností dlužníka, doplňuje seznam majetku a závazků, nejméně jednou za 3 měsíce pravidelně informuje insolvenční soud a věřitelský výbor o výsledcích své dosavadní činnosti a musí plnit povinnosti stanovené mu reorganizačním plánem. Na druhou stranu i dlužník s dispozičními oprávněními má vůči insolvenčnímu správci určité povinnosti spočívající zejména v informování insolvenčního správce o svých právních úkonech, o plnění reorganizačního plánu a o své jiné činnosti podle reorganizačního plánu. Jak již bylo výše řečeno, jsou-li dispoziční oprávnění dlužníka omezena, vykonává je IS a pokud stanoví reorganizační plán, že k některým úkonům je oprávněn pouze dlužník pouze se souhlasem IS, jsou tyto úkony neplatné, pokud byly provedeny bez tohoto souhlasu.

Jakmile dojde ke splnění reorganizačního plánu nebo jeho podstatných částí, vezme to insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, kterým reorganizace končí. IS provede po skončení reorganizace ještě úkony, které provádí IS po zrušení konkursu a insolvenční soud rozhodne o výši odměny insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští jej funkce.

4.2.3 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při úpadku finančních institucí

Při úpadku finančních institucí se nelze řídit pouze českými právními předpisy, ale vzhledem k tomu, že jsou pobočky těchto institucí zpravidla i v jiných státech, je nutné řídit se i evropskými právními předpisy. Jedná se především o směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4.4.2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí a dále o nařízení Rady č. 1346/2000/ES ze dne 29.5.2000 o úpadkovém řízení. Hlava IV InsZ upravuje úpadek pouze některých finančních institucí. Funkci u těchto institucí vykonává především zvláštní správce, který si může určit zástupce, který ho bude zastupovat na území jiných států Evropského hospodářského prostoru. Na území České republiky a třetích zemí je nutné postupovat podle § 33 InsZ. IS nebo jeho zástupce může tedy svou funkci vykonávat i ve třetích zemích, pokud mu

to právo dané země umožňuje. IS se prokazuje úředně ověřenou kopií rozhodnutí o svém ustanovení a v zemích Evropského hospodářského prostoru může být vyžadován i jeho překlad do úředního jazyka příslušného státu. Naopak zrcadlové ustanovení najdeme v § 378, které pojednává o osobě zahraničního insolvenčního správce. Zahraniční insolvenční správce je oprávněn vykonávat své pravomoci podle právních předpisů státu, ve kterém byl ustanoven. Výkon těchto pravomocí však nesmí na území České republiky zahrnovat užití donucovacích prostředků, pravomoc rozhodovat závazně spory nebo jiná řízení. Zahraniční insolvenční správce má oprávnění jmenovat osoby, které mu budou pomáhat nebo ho budou zastupovat. Zahraniční insolvenční správce se při výkonu své funkce řídí právním řádem České republiky a to zejména při prodeji majetku, při zápisech do katastru nemovitostí, obchodního rejstříku a při poskytování informací zaměstnancům.

4.2.4 Zvláštní práva a povinnosti insolvenčního správce při oddlužení

Oddlužení je sanační způsob řešení úpadku, při kterém jsou dlužníkovi dluhy sjednoceny, zajištění věřitelé jsou zcela uspokojeni, nezajištění jsou uspokojeni do jimi schválené výše a zbytek dluhů lze dlužníkovi odpustit. Oddlužení umožňuje dlužníkovi „nový začátek“ a jeho preferenci je sociální účel před účelem ekonomickým.

Návrh na oddlužení může podat jak fyzická, tak právnická osoba, ale pouze za předpokladu, že dluhy této osoby nepocházejí z podnikatelské činnosti.²⁸

Existují dva možné způsoby oddlužení. Prvním je jednorázové zpeněžení majetkové podstaty, kdy se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a druhým způsobem je plnění splátkového kalendáře, kdy dlužník po dobu 5 let splácí v pravidelných měsíčních intervalech nezajištěným věřitelům ze svých příjmů předem určenou částku. Pohledávky zajištěných věřitelů uspokojí IS z výtěžku zpeněžení jejich zajištění. Splácením splátkového kalendáře musí dlužník uspokojit minimálně 30% celkové výše pohledávek. Doba splácení nemusí nutně trvat 5

²⁸ Z usnesení Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. KSBR 37 INS 740/2009, 2 VSOL 117/2009-A vyplývá, že i pokud je dlužník držitelem živnostenského oprávnění, není možné vyvozovat závěr, že se vždy jedná o podnikatele.

let, pakliže dlužník uspokojí všechny nezajištěné věřitele v plné výši dříve. Předčasné uspokojení věřitelů v plné výši souvisí i s tím, že pokud se dlužníkovi naskytne nějaký mimořádný peněžitý či nepeněžitý příjem, jedná se o mimořádnou splátku a dlužník ji musí použít k úhradě svých dluhů. Mezi mimořádné příjmy patří typicky hodnoty získané dědictvím či darem, které nesmí dlužník bez souhlasu IS odmítnout, jinak by se jednalo o neplatný právní úkon.

Který konkrétní IS bude ustanoven pro konkrétní případ oddlužení je poprvé uvedeno v rozhodnutí o schválení oddlužení, které vydá insolvenční soud neprodleně po skončení jednání nařízeného k projednání námitek věřitelů ohledně toho, že zde existují skutečnosti, které by byly důvodem pro zamítnutí návrhu na povolení oddlužení nebo po uplynutí lhůty určené k jejich podání. V usnesení o schválení oddlužení jsou zároveň věřitelé vyzváni k podání svých přihlášek do určité lhůty, kterou stanoví soud.²⁹ V tomto usnesení je IS zároveň vyzván, aby neprodleně, zpravidla ve lhůtě do 3 dnů, sdělil insolvenčnímu soudu, zda přijímá ustanovení do funkce, adresu určenou pro doručování soudních písemností, telefonní číslo určené pro komunikaci s insolvenčním soudem, číslo účtu, na které je možné poukázat zálohu na náklady insolvenčního řízení a zda je plátcem DPH. Nesplní-li insolvenční správce uvedené povinnosti, může ho insolvenční soud zprostit funkce a ustanovit nového insolvenčního správce. Pakliže IS své ustanovení do funkce přijme, má povinnost, do soudem stanovené lhůty, předložit insolvenčnímu soudu zpracovaný seznam přihlášených pohledávek. Jaký správce bude ustanoven pro konkrétní případ je ponecháno na volné úvaze soudu.

V případě, kdy je insolvenčním soudem vydáno usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, je insolvenčnímu správci v tomto usnesení zpravidla uloženo několik následujících práv a povinností:

- a) stanovení dne pro výplatu částky jednotlivým věřitelům
- b) vyplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení
- c) stanovení odměny a paušální částky na hotové výdaje v celkové výši 900,- Kč, plus příslušné DPH, pokud je IS jeho plátcem

²⁹ Zpravidla se jedná o 30-ti denní lhůtu.

- d) pravidelná kontrola plnění oddlužení
- e) každé 3 měsíce nutnost podat insolvenčnímu soudu zprávu o plnění oddlužení dlužníkem

Dlužník je povinen každého půl roku předložit insolvenčnímu správci, insolvenčnímu soudu, ale i věřitelům, přehled příjmů za uplynulých šest měsíců. Nutnost předložení přehledu výše zmíněným subjektům je dána tím, že dohled nad dlužníkem nevykonává jen insolvenční správce, ale všechny tři zmíněné subjekty. Pokud se dlužník se splácením svých plateb dostane do prodlení, které je delší 30-ti dnů, je automaticky postižen nařízením konkursu.

Po uplynutí 5 let řádného a včasného splácení, má dlužník oprávnění podat insolvenčnímu soudu návrh na osvobození od splacení zbytků dluhů. Tímto rozhodnutím jsou vymazány veškeré dluhy dlužníka z minulosti. Platí zde ale pravidlo, že po následující 3 roky po vydání usnesení o osvobození může soud nařídit jeho zrušení, a to v případě, že se zjistí dlužníkovo podvodné jednání vůči věřitelům nebo bude dlužník odsouzen za úmyslný trestný čin vztahující se k oddlužení či osvobození.

5 Odpovědnost insolvenčního správce

Odpovědnost insolvenčního správce za škodu nebo jinou újmu se neřídí obecnými ustanoveními občanského zákoníku, ale je speciálně upravena v InsZ, konkrétně v § 37. Tato odpovědnost je objektivní a tudíž se nevyžaduje zavinění. Správce se své odpovědnosti může zprostit, prokáže-li že škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.

Podle § 37 odst. 1 InsZ správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobil dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám, tím, že při výkonu funkce porušil povinnosti uložené mu zákonem nebo rozhodnutím soudu nebo nepostupoval při výkonu své funkce s odbornou péčí. Tímto způsobem odpovídá správce i za škodu nebo jinou újmu způsobenou osobami, kterých použil k plnění svých úkolů. Těmito osobami jsou zaměstnanci dlužníka či insolvenčního správce, ale i jiné osoby ve smluvním vztahu s dlužníkem.

Zvláštní případ odpovědnosti správce za škodu a jinou újmu je popsán v § 37 odst. 3 InsZ. Jedná se o škodu či jinou újmu, kterou způsobil insolvenční správce svým právním úkonem³⁰ věřiteli s pohledávkou za podstatou. Jestliže správce tuto pohledávku neuhradí, může se zprostit odpovědnosti, pokud prokáže, že v době kdy tento úkon činil, nemohl vědět, že majetková podstata na její úhradu nepostačí.

Ve čtvrtém odstavci je upraveno promlčení správcovy odpovědnosti. Subjektivní lhůta činí 2 roky od doby, kdy se poškozený dozvěděl o výši škody a odpovědnosti správce a objektivní činí 3 roky od skončení insolvenčního řízení, respektive od rozhodnutí o zrušení konkursu, skončení reorganizace či splnění oddlužení.

„Spor mezi insolvenčním správcem a věřitelem pohledávky za majetkovou podstatou vzniklou pochybením správce nepatří mezi incidenční spory (dopadá na něj ustanovení § 203 insolvenčního zákona) a nebude tak řešen soudem insolvenčním, ale

³⁰ Jedná se například o uzavření smlouvy na dodávku vody, energie, plynu.

soudem věcně a místně příslušným podle § 9 odst. 1 a odst. 3 písm. r) a § 85 občanského soudního řádu. Pohledávky za majetkovou podstatou se obvykle uspokojují z majetkové podstaty - to však neplatí v případě, kdy se správce nezproští své odpovědnosti za škodu. Věřitel s pohledávkou za majetkovou podstatou se pak uspokojí přímo na insolvenčním správci.

Odlišně je řešen spor o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklý porušením povinností insolvenčního správce. Takový spor naopak podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. e) insolvenčního zákona mezi incidenční spory patří, a je tak řešen v rámci insolvenčního řízení. Jelikož se jedná o škodu na majetkové podstatě, tj. škodu, kterou pocítí všichni věřitelé, je kterýkoliv z věřitelů aktivně legitimován k podání žaloby.“³¹

Insolvenční správce je povinen před zápisem do seznamu správců uzavřít v souvislosti s výkonem své funkce pojištění odpovědnosti za škodu. Pojištění musí trvat po celou dobu výkonu funkce. Pokud správce tuto povinnost poruší lze ho funkce zprostit. Pojistné je osobním výdajem správce a tudíž jej nelze považovat za žádný druh pohledávky. Minimální limit pojistného plnění je stanoven speciální vyhláškou č. 314/2007 Sb. a činí 1.000.000,- Kč. U veřejné obchodní společnosti se tento limit násobí počtem ohlášených společníků.

Insolvenční správce odpovídá i v rovině správněprávní. Tato odpovědnost je poměrně nově upravena v § 36b zákona o insolvenčních správcích, který stanoví, že se správce dopustí správního deliktu tím, že:

- a) neinformuje ministerstvo o skutečnostech, které mohou vést k pozastavení, zániku nebo zrušení povolení vykonávat činnost insolvenčního správce
- b) neinformuje ministerstvo o změně údaje zapsaného v seznamu nebo nepředloží doklad o změně tohoto údaje a to nejpozději do 15 dnů, kdy nastala rozhodná skutečnost
- c) nepředloží ministerstvu jednou ročně doklad o splnění podmínky uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu

³¹ Dostupné z internetového zdroje na <http://www.epravo.cz/top/clanky/za-chyby-se-plati-aneb-k-odpovednosti-insolvenčního-spravce-91694.html>

d) neuvede jako své sídlo místo, ve kterém skutečně vykonává činnost

Uvedený výčet správních deliktů platí obdobně i pro hostujícího správce.³² Za spáchání některého ze správních deliktů lze správce napomenout nebo mu uložit pokutu až do výše 200.000,- Kč. Správní delikty projednává v prvním stupni ministerstvo, které také vybírá a vymáhá pokuty podle daňového řádu. Subjektivní promlčecí doba činí 1 rok ode dne, kdy se ministerstvo o deliktu dozvědělo a objektivní činí 3 roky ode dne, kdy byl delikt spáchán. I správněprávní odpovědnosti se může správce zprostit, prokáže-li vynaložení veškerého úsilí k zabránění porušení právní povinnosti.

Insolvenční správce odpovídá z titulu své funkce i v rovině trestněprávní. Trestní zákoník ve svých výkladových ustanoveních obsahuje „vlastní definici insolvenčního správce a insolvenčního řízení“.³³ V § 226 odst. 3 trestního zákoníku je výslovně stanoveno, že pokud insolvenční správce přijme nebo si dá slíbit pro sebe nebo jiného ke škodě věřitelů majetkový nebo jiný prospěch, který mu nepřísluší, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti. Jedná se o trestný čin pojmenovaný jako pletichy v insolvenčním řízení. Tento trestný čin je po subjektivní stránce úmyslný a podstatou jednání je pasivní úplatkářství ke škodě věřitelů.³⁴ Pokud je trestní řízení zahájeno, může ministerstvo správci pozastavit oprávnění k výkonu funkce a po pravomocném rozhodnutí, kdy je správce shledán vinným, ministerstvo oprávnění k výkonu funkce zruší.

³² Kromě písm. d)

³³ § 128 odst. 1 a 2 trestního zákoníku stanoví, že insolvenčním správcem se rozumí i předběžný insolvenční správce, zástupce insolvenčního správce, oddělený insolvenční správce, zvláštní insolvenční správce; postavení insolvenčního správce má i správce konkursní podstaty, předběžný správce konkursní podstaty, zvláštní správce konkursní podstaty, zástupce správce konkursní podstaty a vyrovnací správce. Insolvenčním správcem se rovněž rozumí osoba, kterou podle jiného právního předpisu insolvenční správce určil, aby jej zastupovala při výkonu jeho pravomoci stanovené jiným právním předpisem na území jiného státu, dále zahraniční insolvenční správce, zahraniční insolvenční správce pojišťovny nebo zajišťovny a osoba, kterou podle jiného právního předpisu zahraniční insolvenční správce nebo zahraniční insolvenční správce pojišťovny nebo zajišťovny jmenoval, aby mu pomáhala nebo jej zastupovala. Insolvenčním řízením se rozumí i konkursní a vyrovnací řízení.

³⁴ JELÍNEK, J. a kol., *Trestní právo hmotné*. Obecná část. Zvláštní část. 2. vydání. Praha: Leges. 2010. s. 623.

6 Odměna a náhrada hotových výdajů

Insolvenční správce má za výkon své funkce právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. Právní úprava je obsažena v § 38 a násl. InsZ. a ve vyhlášce č. 313/2007 Sb. V insolvenčním zákoně je obsažena pouze základní úprava odměny insolvenčního správce při konkursu, zatímco ve výše zmíněné vyhlášce jsou vymezena pravidla podrobněji.

Zdrojem pro výpočet odměny a náhrady hotových výdajů je primárně majtková podstata dlužníka, sekundárně záloha na náklady insolvenčního řízení, jejíž výši určí soud až do výše 50.000,- Kč. Pokud nelze uspokojit správce předchozími způsoby, hradí jeho nároky stát, avšak pouze do maximální výše 50.000,- Kč.

Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede správce v konečné zprávě, pokud není konečná zpráva, tak ve zprávě o své činnosti, eventuelně ve zprávě o dosavadních výsledcích projednání konkursu spolu s vyúčtováním své poměrné odměny a již vynaložených výloh.

Soud má moderační právo, podle okolností případu, kterým může odměnu správci snížit či zvýšit. Tento případ musí být však projednán věřitelským výborem. Jednou z okolností vedoucí ke snížení odměny může být správcovo porušení některé z jeho povinností.

Insolvenční správce je odměňován v závislosti na zvoleném způsobu řešení úpadku.

Při konkursu činí odměna insolvenčního správce součet odměny určené z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele a odměny určené z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele. Dle novely účinné od

1.1.2013 odměna správce určená z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele činí z částky určené k vydání zajištěnému věřiteli (viz Tab. 6-1).³⁵

Tab. 6-1

od 0 – 1 mil. Kč	9 %
od 1 mil. Kč do 10 mil. Kč	90.000 Kč + 4% z částky přesahující 1 mil. Kč
od 10 mil. Kč do 50 mil. Kč	450.000 Kč + 3% z částky přesahující 10 mil. Kč
od 50 mil. Kč do 500 mil. Kč	1.650.000 Kč + 2% z částky přesahující 50 mil. Kč
od 500 mil. Kč	10.650.000 Kč + 1% z částky přesahující 500 mil. Kč

Odměna z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi nezajištěné věřitele zůstává nezměněná a je stanovena vždy z částky dosažené zpeněžením majetkové podstaty od 10 mil. Kč pevnou sazbou a k tomu procentní sazbou z částky přesahující určitou hranici. Pokud je výtěžek zpeněžení do 10 mil. Kč, je zde stanovena pevná sazba ve výši 15%. Při konkursu činí však odměna insolvenčního správce minimálně 45.000,- Kč.

Z usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11.5.2010, sp. zn. MSPH 88 INS 5284/2008, 2 VSPH 348/2009 vyplývá, že pokud byl dlužníkův úpadek řešen konkursem a nebyl zde zpeněžen žádný majetek náležející do majetkové podstaty dlužníka, nelze odměnu insolvenčního správce určit podle § 1 vyhlášky č. 313/2007 Sb. a je namíste postupovat podle § 5 této vyhlášky.

Zmíněný § 5 vyhlášky č. 313/2007 Sb. obsahuje ustanovení podle kterého nelze-li odměnu určit zákonnými postupy, je nutné, aby o odměně rozhodl soud, který musí přihlížet k náročnosti, rozsahu a délce doby vykonávané činnosti insolvenčního správce. Insolvenční správce se tak stane závislým pouze na posouzení soudu a nemá tudíž možnost zjistit, jaký finanční obnos za svou vykonanou práci obdrží.

³⁵ Do 31.12.2012 odměna správce určená z výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele činila 2% z částky určené k vydání zajištěnému věřiteli.

U reorganizace je výše správcovy odměny stanovena z dvanáctinásobku průměrného měsíčního obratu dlužníka za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu, přičemž odměna správci náleží za každý započatý měsíc po rozhodnutí o povolení reorganizace. Odměna je stanovena ve výši od 83.000,- Kč při obratu do 250 mil Kč, až do výše 415.000,- Kč při obratu nad 1 mld. Kč. „*Odměnu insolvenčního správce při reorganizaci stanovenou podle ustanovení § 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb. lze podle § 38 odst. 3 insolvenčního zákona přiměřeně snížit s přihlédnutím k předpokládané délce doby, rozsahu a náročnosti vykonávané činnosti insolvenčního správce v reorganizaci, a to zejména v případech, kdy celkový obrat podle zvláštního předpisu za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu u dlužníka nedosáhl alespoň 100 000 000 Kč.*“³⁶

Při oddlužení závisí odměna insolvenčního správce na zvoleném způsobu oddlužení. Při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty se výše odměny stanovuje stejným způsobem jako u konkursu, avšak odměna musí činit nejméně 45.000,- Kč. U oddlužení plněním splátkového kalendáře činí odměna 750,- Kč za každý započatý měsíc trvání účinků schválení oddlužení. Jestliže dochází ke splnění oddlužení plněním splátkového kalendáře, při kterém dochází ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění, náleží správci odměna ve výši 750,- Kč za každý započatý měsíc trvání účinků schválení oddlužení a dále stejná odměna jako při zpeněžování zastaveného majetku v konkursu.

Pokud bylo v insolvenčním řízení více správců, zástupce správce, oddělený, zvláštní nebo předběžný insolvenční správce, má každý nárok na podíl odměny v závislosti na délce doby, rozsahu a náročnosti jejich činnosti.

Jestliže dojde k přeměně reorganizace na konkurs posoudí se odměna pro insolvenčního správce podle zákonných ustanovení pro konkurs, nejméně však musí odměna činit tolik, kolik by náleželo správci při reorganizaci. Výše zmíněné platí i pro oddlužení s tím, že se správci musí dostat nejméně tolik, kolik by mu náleželo při oddlužení.

³⁶ Výkladové stanovisko č. 5 ze zasedání expertní pracovní skupiny pro insolvenční právo ze dne 22.2.2011 k odměně insolvenčního správce při řešení úpadku reorganizací.

K problematice této kapitoly existuje velmi rozsáhlý přehled judikatury. Jedná se například o rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. KSHK 40 INS 2229/2010, 1 VSPH 620/2010 ze dne 25.8.2010, podle kterého i v období mezi rozhodnutím o úpadku až do rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, má insolvenční správce nárok na úhradu odměny a hotových výdajů. Dle názoru odvolacího soudu tyto náklady vznikly během řádného výkonu funkce a tudíž insolvenčnímu správci náleží, jinak by je musel nést ze svých vlastních prostředků, což je nepřijatelné, vzhledem k tomu, že se jedná o úkony učiněné ve prospěch dlužníka a věřitelů.

Pod pojem náhrada hotových výdajů se ukrývá celá řada různých druhů nákladů, jako jsou cestovní náklady, poštovné, telekomunikační poplatky, náklady na opisy a fotokopie a další. Výše zmíněné náklady³⁷ se hradí maximálně do 5% odměny správce. Při oddlužení plněním splátkového kalendáře náleží správci náhrada hotových výdajů ve výši 150,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc. Obecně pro všechny druhy hotových výdajů platí pravidlo, že se hradí správci v prokázané výši, maximálně však ve výši obvyklé ceny v době a místě uplatnění. U konkursu, oddlužení plněním prodejem majetkové podstaty a reorganizace se může věřitelský výbor dohodnout se správcem na náhradě některých hotových výdajů v paušální výši.

Věřitelé mohou poskytnout k úhradě hotových výdajů správci zálohu (i opakovaně). Podmínkou je rozhodnutí věřitelského výboru a souhlas soudu, který je rozhodnutím v rámci dohlédací činnosti proti kterému není přípustné odvolání. Záloha se poukazuje přímo na účet správce a správce je povinen ji (její část) vrátit bezodkladně po odpadnutí důvodů pro její poskytnutí. Důvodem pro odpadnutí je případ, kdy majetková podstata začne disponovat vlastními peněžními prostředky v dostatečné výši. Záloha je pohledávkou za podstatou a tudíž ji není nutné přihlašovat, ani o ní vydávat jakékoliv rozhodnutí. Je nutné rozlišovat mezi zálohou na úhradu hotových výdajů správce podle 39 odst. 1 InsZ a náklady insolvenčního řízení podle §108 InsZ.

Náklady na činnosti, kterým je správce povinen ze zákona/z rozhodnutí soudu, jsou zahrnuty v jeho odměně, a tudíž je nese ze svého. Zcela výjimečně lze splnění

³⁷ Kromě cestovních nákladů.

těchto zákonných povinností zadat jiným osobám na účet majetkové podstaty a to pouze se souhlasem soudu a věřitelského výboru.

Pokud je insolvenční řízení náročné tak, že insolvenční správce musí využít právních, ekonomických a jiných poznatků specializovaných odborníků, lze náklady na ně hradit z majetkové podstaty, avšak jen tehdy, je-li to účelné a jsou-li schváleny předem věřitelským výborem. Tyto náklady již nepodléhají souhlasu soudu. Pokud není dán souhlas věřitelského výboru, musí tyto náklady správce hradit ze svého a dodatečné schválení věřitelským výborem není možné. Proti těmto nákladům³⁸, zejména proti jejich výši lze podat námitky v rámci projednání konečné zprávy.

Pokud je insolvenční správce plátcem daně, má právo vyúčtovat k odměně a náhradě nákladů také zákonem stanovenou výši daně z přidané hodnoty, jejíž výše činí dle současné právní úpravy 21%, kterou z nich poté odvede příslušnému finančnímu úřadu. IS je povinen předložit soudu osvědčení o registraci plátce daně z přidané hodnoty, které mu vydá příslušný finanční úřad.

³⁸ A proti nákladům uvedených v § 39 odst. 2 InsZ., tedy proti okolnosti, že byly správci schváleny náklady spojené se zadáním jeho činností jiným osobám na účet majetkové podstaty.

Závěr

Z mého pohledu je zákonná právní úprava týkající se insolvenčního správce nedostačující z hlediska jednotného výkladu. Tomu nasvědčují opakované novelizace insolvenčního zákona a vyhlášek, které tento zákon provádějí. Díky nedostačující úpravě insolvenčního zákona vzniká velké množství judikatury, ve které soudy vykládají a upřesňují zákonné mezery. Domnívám se, že na základě judikátů postupně dochází k zaplňování těchto mezer.

Jako jedním z velkých nedostatků se mi jeví možnost věřitelů bezdůvodně navrhnout insolvenčnímu soudu, v daném řízení, změnu v osobě insolvenčního správce. Z praxe vím, že u insolvenčních řízení, zejména u konkursu, s velkou hodnotou majetkové podstaty, kdy je odměna insolvenčních správců velice lukrativní, dochází k záměrnému návrhu na výměnu dosavadního insolvenčního správce za věřiteli navrženým, nikoliv soudem určeným, správcem. Tímto z mého pohledu není splněna podmínka pro rovné rozdělování insolvenčních kauz mezi jednotlivé insolvenční správce.

Zákonná právní úprava má i své pozitivní stránky. Mezi ně nově patří zavedení tříleté povinné praxe, kterou musí budoucí insolvenční správce splnit před složením zkoušky. Dle mého názoru měla tato podmínka platit již od samého začátku účinnosti insolvenčního zákona, tak jak je tomu například u notářů, advokátů či exekutorů.

Jsem přesvědčena, že insolvenční zákon bude i nadále novelizován, právě pro jeho nedostatky ať už z pohledu insolvenčních správců, tak i v celkové jeho podobě.

Seznam zkratek

InsZ zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

IS insolvenční správce

ZoIS zákon č. 312/2006 Sb., zákon o insolvenčních správcích

OSŘ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Seznam použité literatury a pramenů

Knížní publikace

- MARŠÍKOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon s poznámkami a judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. Praha: Leges, 2011. 800 s.
- RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s.
- KOTOUČOVÁ, J a kol. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010. 1122 s.
- ZELENKA, J. a kol. *Insolvenční zákon: Poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. aktual. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. s. 796.
- WINTEROVÁ, A. A KOL. *Civilní právo procesní*. 6. aktual. vydání. Praha: Linde, 2011. s. 711.
- JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010. 912 s.

Právní předpisy

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Vyhláška č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona

- Vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů
- Vyhláška č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců
- Vyhláška č. 314/2007 Sb., o minimálním limitu pojistného plnění a minimálních standardech pojistných smluv insolvenčních správců
- Nařízení Rady č. 1346/2000/ES ze dne 29.5.2000, o úpadkovém řízení
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/24/ES ze dne 4.4.2001, o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí

Časopisecké články

- Pohl, T. Odpovědnost za škodu podle insolvenčního zákona, Bulletin advokacie, 2010, č. 7-8
- Žižlavský, M. Insolvenční správce v roce jedna, Bulletin Advokacie, 2010, č. 1-2
- Richter, T. Reorganizace podle insolvenčního zákona, Právní rozhledy, 2008, č. 13-14
- Páchl, L. Průvodce insolvenčního správce insolvenčním řízením, Právní fórum, 2008, č. 3
- Richter, T. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášenému znění, Právní rozhledy, 2006, č. 21

Internetové zdroje

- www.justice.cz
- www.kn.cz
- Výkladové stanovisko č. 5/2011 stálé expertní skupiny pro insolvenční právo ze dne 22.2.2011 k odměně insolvenčního správce při řešení úpadku reorganizací

dostupné na http://insolvenni-zakon.justice.cz/downloads/Vykladove%20stanovisko%20c.%205_2011.pdf

- www.epravo.cz
- www.komoraspravcu.cz

Soudní rozhodnutí

- Usnesení NS ČR sp. zn. 3 VSPH 237/2011 ze dne 1.6.2011
- Usnesení NS ČR sp. zn. 2 Cdon 1566/96 ze dne 30.4.1997
- Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 1 VSPH 631/2010 ze dne 3.8.2010
- Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 15 Cmo 245/2009 ze dne 15.2.2010
- Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 3 VSPH 503/2010 ze dne 30.6.2010
- Usnesení VS v Olomouci sp. zn. 2 VSOL 117/2009 ze dne 30.4.2009
- Usnesení VS v Praze sp. zn. 2 VSPH 348/2009 ze dne 11.5.2010
- Rozhodnutí VS v Praze sp. zn. 1 VSPH 620/2010 ze dne 25.8.2010

Abstrakt

Postavení insolvenčního správce v insolvenčním řízení

Tato diplomová práce popisuje insolvenční řízení z pohledu insolvenčního správce. Zabývá se nejen postavením insolvenčního správce při již probíhajícím insolvenčním řízení ale i předpoklady, které je nutno splnit, aby se daná osoba mohla insolvenčním správcem vůbec stát. Je zpracována s ohledem na důležité novely za rok 2013.

Z důvodu finanční krize a stále větší zadluženosti obyvatel se jedná o velice aktuální tematiku, která se týká téměř každého z nás.

Diplomová práce je rozdělena do 6 hlavních kapitol. První je věnována osobě insolvenčního správce s detailně zpracovanými podmínkami pro vznik funkce, které se týkají zejména bezúhonnosti a zkoušek a dále druhy ukončení činnosti. Druhá kapitola pojednává o výkonu funkce s důrazem na ustanovení do funkce, změnu, odvolání, vyloučení a zproštění funkce. Jednotlivými druhy insolvenčních správců se zabývá kapitola třetí. Nejrozsáhlejší kapitolou je ta čtvrtá. V této kapitole jsou nejprve rozebrány obecné práva a povinnosti, které jsou společné pro všechny druhy úpadku a na to navazuje druhá část týkající se jednotlivých druhů způsobů řešení úpadku jako je konkurs, reorganizace, úpadek finančních institucí a oddlužení. Předposlední kapitola je zaměřena na odpovědnost insolvenčního správce za škodu či jinou újmu, ale i odpovědnost správněprávní a trestněprávní. Poslední kapitola je věnována odměně a náhradě hotových výdajů insolvenčního správce.

Klíčová slova v českém jazyce: insolvence, insolvenční správce, insolvenční řízení

The abstract

Position on insolvency administrator under insolvency law

This thesis describes the insolvency proceedings in view of the insolvency administrator. It deals not only with the position of the insolvency administrator in already running insolvency proceedings but also the prerequisites that must be met in order to become an insolvency administrator at all. It is processed with regard to the importance of the amendments to the act of the year 2013.

Due to the financial crisis and growing indebtedness of population it is a very actual subject, which applies to almost all of us.

The thesis is divided into six main chapters. The first is devoted to the person of the insolvency administrator with detailed terms and conditions for the emergence of the processed function relating in particular to integrity and tests and to the types of terminativ of their activities. The second chapter discusses the performance of the function with an emphasis to the appointment, amendment, withdrawal, exclusion and exemption from the function. The various types of insolvency administrators are discussed in chapter three. The largest chapter is the fourth one. This chapter discusses the General rights and obligationsc at first, which are common for all the types of resolving insolvency and it is followed by the second part concerning the different types of resolving insolvency, such as bankruptcy, bankruptcy reorganization, bankruptcy of financial institutions and debt relief. The penultimate chapter is focused on the responsibility of the insolvency administrator, for any damage or injury, but also the administrative and criminal responsibility. The last chapter is devoted to the remuneration and reimbursement of cash expenses of the insolvency administrator.

Keywords in english language: bankruptcy, insolvency administrator, insolvency proceedings